6 ARKITEKTEN

IOLD
urrencen om en højskole ved Helsingør

IEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

KITEKTEN ÅRG. 61 1959 NR. 6 SIDE 101-116 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 17. MARTS 1959

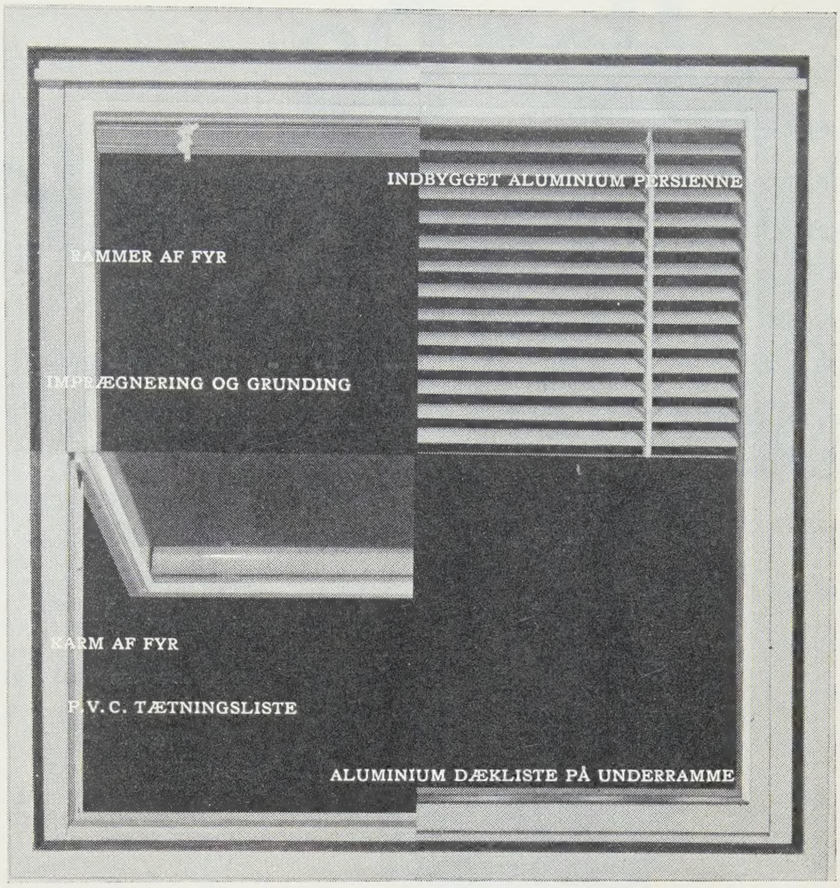
MAXIMUM
AF FORDELE

MINIMUM
AF VEDLIGEHOLDELSE

OPTIMUM
MED MURVÆRK

PERSPEKTIVA-VINDUER

i standardudførelse leveres med

PERSPEKTIVA-VINDUER

Priser pr. 1. januar 1959

Størrelse Udv. karm-mål h	b	Type	Lysnings-areal m²	Glasfalsmål h mm	b mm	Glas tykkelser mm	Vægt kg	Pris ab fabrik Fyr excl. glas incl. persienner ★ netto kroner
1170	1180	9	0,97	1004	1014	3	25	231.–
1170	1300	9	1,09	1004	1134	3	28	242.–
1170	1420	9	1,21	1004	1254	3	31	253.–
1370	1180	9	1,17	1204	1014	3	30	252.–
1370	1300	9	1,31	1204	1134	3	33	264.–
1370	1420	9	1,45	1204	1254	3	35	274.–
1370	1780	8	1,83	1184	1600	3	46	386.–
1370	2020	8	2,11	1184	1840	4	49	405.–

PERSPEKTIVA-VINDUER

Vinduerne kan om ønskes leveres uden persienne mod prisreduktion

Specialstørrelser leveres efter opgivne mål

PERSPEKTIVA

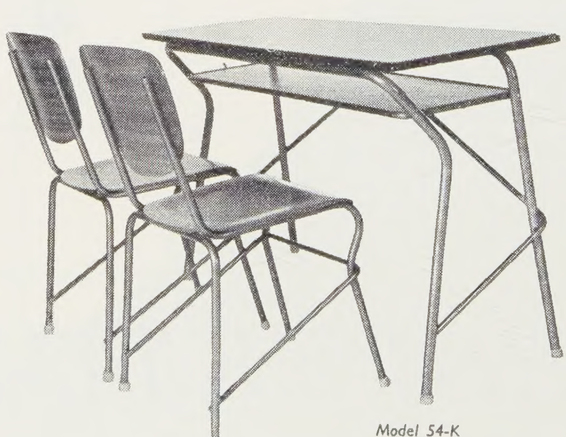
VESTERBROGADE 18 - KØBENHAVN V - C. 7407

Jylland: A/S Tømrermestrenes Høvleværk, Hjortensgade 23, Århus, telf. 2 71 00

Model 56-K
med stoleophæng

Model 54-K
med eller uden stoleophæng

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:
Poul Erik Skriver (ansv.)
Chr. Enevoldsen
Redaktionsudvalg:
Johan Pedersen (leder), David Birnbaum, Jarl Heger, Elliot Hjuler, Henning Meyer og Arne Karlsen
Annonceredaktion:
Bertel Barnholdt (annoncechef)
Lillian Schmidt (sekretær)
Redaktionens adresse: Bredgade 66, København K, tlf. Minerva 1290.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 52 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

Søjlegang og Søjlegård
Møde i arkitektforeningerne, Kunstindustrimuseets sal, Bredgade 68, København.

I foråret 1958 foretog Erik Morthorst en rejse til Italien og besøgte bl. a. Sicilien og optog her en samling farvelysbilleder, som han ved mødet tirsdag den 24. marts vil vise i forbindelse med sit foredrag: Søjlegang og Søjlegård, billeder fra en rejse til antikke byer.

Offentlig projekt-konkurrence om en skole i Birkerød
Afleveringsfrist: 20. april 1959. Spørgsmål og svar, side A 222.

International konkurrence om sanitetsvarer
Afleveringsfrist: kl. 12,00 den 2. maj 1959. Frist for registrering: *den 9. marts 1959.*

Konkurrence om mindesmærke i Dachau
Afleveringsfrist 31. maj 1959. Se side 116 i dette nummer af *Arkitekten.*

ARKITEKTENS FORLAG
Bredgade 66, København K. Minerva *1290.
Forlagsleder: R. Dahlmann Olsen.

I dette hæfte indlæg fra:
Evers & Co. A/S
R. J. Kroun

Gaflan-Kouh broen i Iran, bygget af Monberg & Thorsen A/S i 1940-42

Ingeniører i 40 år og mange lande

I almindelighed siger de 2–3 navne, der er karakteristiske for firmabetegnelserne hos de fleste af vore store ingeniørforetagender, vist ikke offentligheden så forfærdeligt meget. Ford er et firma og en bil langt mere end en person . . .

Det kan da være helt forfriskende at blive mindet om, at navnene virkelig står for mennesker af kød og blod, at *Monberg & Thorsen A/S* ikke blot er „dem“, der byggede Lillebæltsbroen eller har leveret reaktor DR 2 til Risø. Den 1. februar 1919 grundlagde ingeniørerne Axel Monberg og Ejnar Thorsen det samarbejde, der i løbet af de følgende 40 år knyttede firmanavnet til gennemførelsen af så mange store og betydningsfulde ingeniørarbejder i ind- og udland, og de to stiftere leder stadig firmaets verdensomspændende aktivitet.

Lillebæltsbroen er allerede nævnt, hertil kan af hjemlige arbejder føjes Chr. X's bro over Alssund og Oddesundbroen. Af nyere arbejder her i landet har Monberg & Thorsen A/S bl. a. medvirket ved Halsskov og Knudshoved havne, Mærsk raffinaderiet og amtssygehuset i Glostrup.

Inden for de sidste 10 år har firmaet udført en række store opgaver i udlandet. I Stockholm Liljeholmsbroen og Norrströmsbroen, i Luleå Bergnäsbroen, og man har eller har haft arbejder i gang i England, Iran, Chile, Irak, Ægypten, og Jamaica. I Gladsaxe har man fabrik for stålkonstruktioner, der bl. a. leverer radiomaster og stålbeholdere.

Som „medlem“ af kredsen af danske ingeniørfirmaer, der i kraft af teknisk dygtighed og ansvarsfølelse har formået at placere sig i den hårde internationale konkurrence, markerede Monberg & Thorsen A/S de 40 år ved udsendelsen af en billedbog, der stilfærdigt, uden anvendelse af kurver og tekniske data eller fremhævelse af entreprisernes millionbeløb, tager en æresrunde over den halve jordklode. *Sven*

Trykimprægnering af træ

Den nylig udsendte pjece fra Træbranchens Oplysningsråd, *Træ 4: Træbeskyttelse* er nu fulgt op af en informativ pjece fra R. Collstrop A/S, *Trykimprægnering af træ.*

Heri gør arkitekt Svend Madsen, lærer ved Kunstakademiets Arkitektskole, i samarbejde med Laboratorieforstander, civilingeniør Svend Andersen, Teknologisk Institut, rede for risikoen for svampeangreb og den dermed følgende nedbrydning af træ anvendt til husbygning, og fastslår at det ikke er småbeløb, der kunne spares hvert år, hvis træ ikke rådnede.

På baggrund af denne redegørelse gennemgås de forskellige formål for træs anvendelse i byggeriet, og i en række overskuelige skemaer gives anvisninger for, hvor imprægnering er enten mindre nødvendig, tilrådelig eller påkrævet.

Pjecen indeholder bl. a. forslag til anvendelse af trykimprægnering på forskellige andre områder, hvor de beskrevne fordele allerede er udnyttet eller kan udnyttes.

Ved *Tryk*imprægnering opnås en meget dyb indtrængning i træet (processen udføres i lukkede kedler under højt tryk), og der tilvejebringes derfor en yderst effektiv beskyttelse. Ved imprægneringen tilføres træet, alt efter anvendelsesformålet, forskellige beskyttelsesmidler, og der opnås f. eks. for jernbanesveller ved imprægnering med tjæreolie en forlængelse af levetiden på op til 15 gange.

I lande som England og Sverige, hvor træ anvendes i stor udstrækning i husbebygning, er saltimprægnering med *Celcure* meget brugt, ikke mindst da det er en varig beskyttelse, der ikke kræver vedligeholdelse.

*Tryk*imprægnering er således en virkelig langtidsforanstaltning, der ydermere i almindelighed ikke er dyrere end andre former for træbeskyttelse.

I pjecen omtales endvidere kortfattet *Tryk*imprægnering med Minalith til brandbeskyttelse af træ, et vigtigt problem bl. a. i forbindelse med anvendelse af træ til beklædninger og paneler i offentlige forsamlingslokaler.

Nye typer mælkebutikker

I et af de sidste numre af *Nordisk Mejeri-Tidsskrift* skriver redaktøren Robert Hansen om indretning af nye mælkebutikker. I artiklen, som vi her bringer nogle uddrag fra, omtales nogle svenske eksempler på nye mælkebutikker.

De store omkostninger ved de veludrustede butikkers indretning og drift har skabt særlige love for detailhandelens trivsel og er bl. a. den drivkraft, der har sat gang i tilvæksten af selvbetjeningsbutikkerne. Det gælder om at have et passende bredt varesortiment af de mest gangbare varer. Ingen har mere råd til at operere med et begrænset varesortiment, således som tilfældet er i mælkebutikkerne, og man kan heller ikke tillade sig at handle med varer, der ligger og driver på hylderne. Alle ved, at de skal omsættes og helst meget hurtigt. Man ved på forhånd, hvor meget der skal sælges, og hvor meget der skal tjenes pr. m²

butiksareal for, at en forretning er rentabel, og meg tyder på, at mælkebutikkerne ikke sælger nok – hvert fald ikke tilstrækkeligt til, at der også blive noget tilovers til butikken.

Udviklingen peger i retning af, at mælken og fløde må søge selskab med andre hurtigt sælgende levned midler, for at de sammen kan afkaste den ekstrafo tjeneste, der er nødvendig for at holde en butik kon kurrencedygtigt udstyret. I det lange løb kan det lige frem blive katastrofalt for mælkesalget, hvis mælke fremdeles forhandles gennem butikker, der ikke e udstyret, som forbrugerne venter det. Folk kan n bedst lide at gå i de pæne butikker – at blive set i d pæne butikker – og det bliver derfor dem, der i de lange løb skærer den største bid ud af husmoderen husholdningspenge – og i så tilfælde bliver det ikk mælk, der købes for pengene.

Der kan ikke rejses een eneste praktisk hygiejnis indvending mod, at mælk og fløde forhandles samme med andre levnedsmidler.

Man ser i dag, at uindpakket kød og viktualievare sælges i selvbetjeningsbutikker, der samtidig har af delinger for en række andre varer. Og mælk og fløde som overalt leveres i tætlukkede beholdere, har derfo langt større adkomst til at blive ordentligt repræsen teret sammen med disse andre varer, således at de p iøjnefaldende måde kan minde forbrugerne om dere eksistens.

Der ligger en opgave i at forme kommende be stemmelser for butikshandelen med mælk og fløde således, at konsummælkmejeriernes produkter frem tidig får en chance for at være med, hvor det foregår d. v. s. der, hvor man har den livligste handel, den største omsætning og de mest attraktive butikker.

En sådan idealtilstand med hensyn til mælkesalge synes nu skabt i Sverige gennem de nye bestemmelse for handel med konsummælk. Svenske detailhandlende svenske købmænd og svenske brugsforeninger kan nu handle med mælk og fløde, som de ønsker. Den væ sentligste betingelse er, at mælken og fløden opbevare solidt afkølet i tilstrækkelig hygiejnisk indrettede køleskabe og kølerum. Og hvad det sidste angår, lig ger de svenske butikker med mælk allerede i dag e hestehoved foran de danske.

Der findes store, nye distrikter, hvor man så god som ikke ser andet end selvbetjeningsbutikker, de ejes af private handlende, brugsforeninger eller meje rierne selv. Man lægger især mærke til, at private selvbetjeningsbutikker (med mælkehandel) er minds lige så dominerende som de øvrige selvbetjenings butikker og absolut ikke har mindre omsætning.

Butikkernes indretning

Da mælk er en tung vare og tilmed en vare, der dag ligt omsættes i meget store kvantiteter, er det en be tydelig vægt, der dagligt skal transporteres. Dette har man forlængst erkendt i mejerierne, hvor man på alle mulige måder søger at aflaste personalet for det sværeste arbejde. Ved detailhandelen med mælk er man endnu ikke nået slet så vidt. Man forbavses

linoleum
har mange fremragende egenskaber.....

Beviset for Linoleum-gulvbelægnings utrolige slidstyrke er ikke en laboratorie-rapport – det er en erfaring, for Linoleum har bevist i brug, at det kan holde i årtier. Linoleum har også andre fremragende egenskaber: Det er smidigt, det er behageligt at gå på, det er smukt og det er let at holde. Linoleum er lige praktisk og velegnet til den store sal, det pompøse forretningslokale og til beboelseslejligheder.

linoleum

-tidens gulv

undertiden over at se, hvor lidt hensyn der ved indretningen af nye mælkebutikker tages til det arbejde der skal foregå i sådanne butikker. Ved rigtig planlægning af butiksindretningen kan der spares overordentlig meget trættende manuelt arbejde samtidig med, at man gør butikken mere bekvem og tiltrækkende for kundekredsen.

I nye kvarterer kan butikkerne f. eks. grupperes kvadratisk eller rektangulært omkring såkaldte butikstorve, alle med façade mod torvets midte. Langs bagsiden af butikkerne er der kørebane, og bagsiden på butikkerne indrettes med en rampe i samme højde som bilernes lad. Over denne rampe foregår al aflæsning af indgående varer og al tilbageføring af tom retur. Rampen skal være overdækket og af passende bredde. Desuden skal den være i absolut niveau med gulvet i lagerlokalerne bag butikkerne, således at alle tunge varer, deriblandt mælk, kan køres direkte ind og for mælkens vedkommende evt. direkte på plads i kølerummet, uden at dørtrin eller lignende kommer hindrende i vejen. Nye butikker med mælkehandel bør ikke indrettes uden et ordentligt kølerum tilstrækkelig stort dimensioneret til at kunne rumme dagens salg ved spidsbelastning og udrustet med en kølemaskine tilstrækkelig kraftig til at kunne holde rummets temperatur på 5–7°. Det nye svenske distribueringssystem for mælk forudsætter, at der kun finder leverance sted een gang om dagen. Mejeriets engrosbil kommer hver dag til nogenlunde samme tid, for nogle butikkers vedkommende om morgenen, for andres vedkommende op ad dagen. Princippet er, at det kørende personale skal arbejde i dagtimer, og at arbejdsdagen skal udnyttes bedst muligt.

I de tilfælde, hvor leverancen finder sted, før butikkerne lukker op, opstår der problemer med, at det kørende personale skal have nøgler til butikkerne. Dette vil personalet af let forståelige grunde i de fleste tilfælde helst være fri for. Lokalerne bag hver mælkebutik bør derfor indrettes således, at der bliver et særligt rum foran kølerummet. Døren til kølerummet er aflåst om natten. Det samme gælder de

1. Det ideelle butikskølerum set indefra

TEGN HUSET IND I DANCO-
ISOLERING
KONTROLLERET DANSK SKUM-ISOLERING

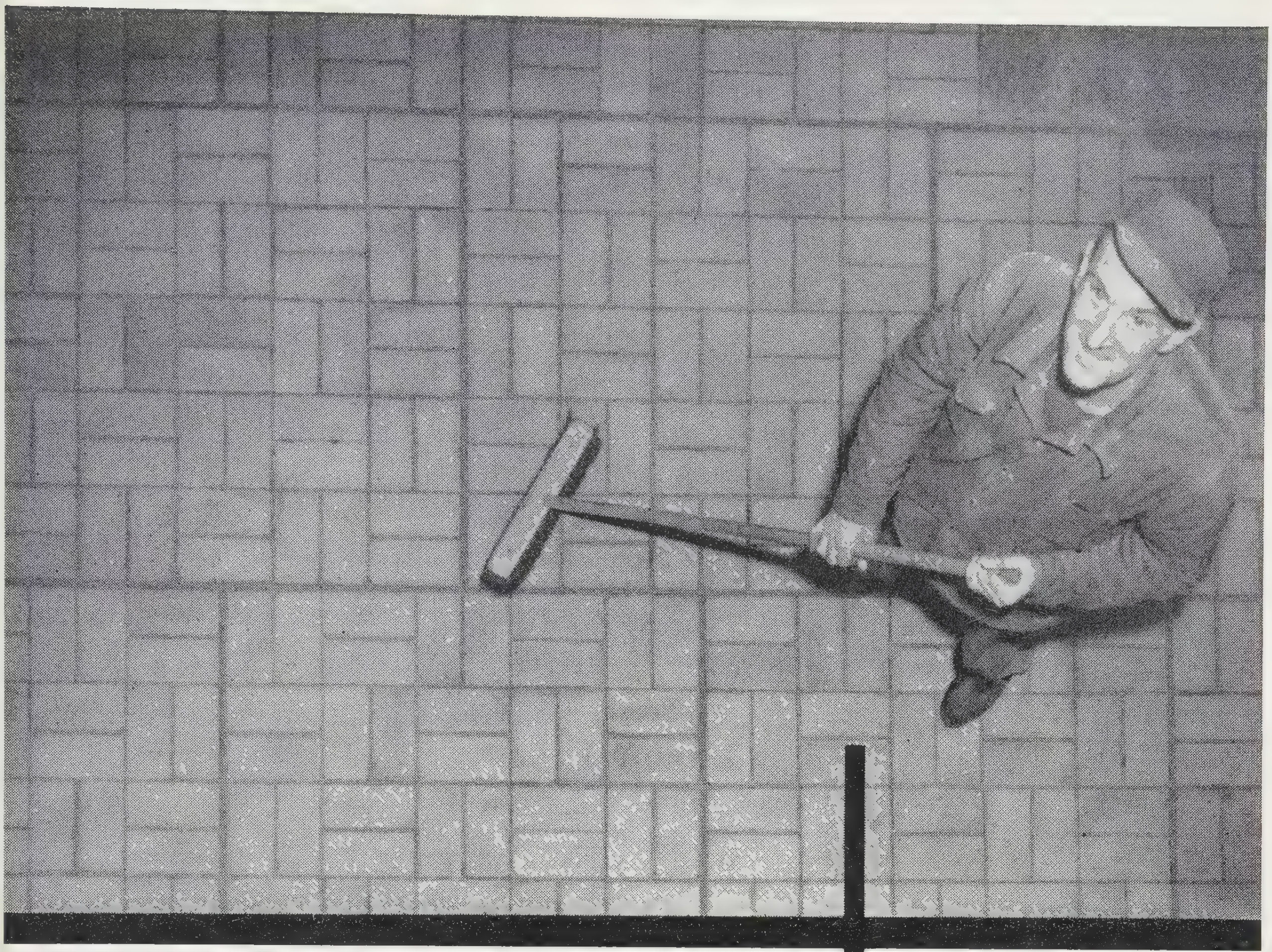
2. En kunde betjener sig selv

andre døre, som fra forrummet fører ind i butikken. I forrummet, som det kørende personale ikke har noget imod at have nøgle til, stilles alle returflasker og kasser, som skal med tilbage, og her aflæsses de nye varer, og først når butikkens eget personale kommer, bliver mælken og fløden kørt på plads i kølerummet.

I fig. 1 og 2 ses, hvordan den videre ekspedition af mælk fra kølerummet foregår. Arrangementet bliver stort set det samme, enten det drejer sig om en betjeningsbutik eller en selvbetjeningsbutik. Mælkekasserne skydes frem i kølerummet, så kunderne eller butiksbetjeningen kan tage flaskerne ude fra, enten når de åbner dørene til skabet i kølerumsvæggen eller fra den nedre fremskudte del af kølerummet, hvor kasserne står i kørerammer på gulvet. I butikker, hvor omsætningen af store enheder er meget stor, har man ingen luger over det fremspring af kølerummet, som rager ud i butikken. Iøvrigt stiller man de store enheder og de enheder, der sælges mest af, nederst, medens de lettere varer placeres på hylderne.

I mange svenske selvbetjeningsbutikker med mælkesalg har man indrettet sig uden det fremspringende kølerum forneden. I stedet for er væggen i kølerummet ud mod butikken indrettet som et skab fra gulv til loft, hvor varerne er stillet frem på samme måde som ovenfor nævnt. De større enheder af flasker køres i kasserne direkte ind i betjeningsskabet, og så tæt hen til ruderne, at publikum let kan nå, hvad de vil have, medens de øvrige varer stilles frem på hylderne foroven.

Betjeningsskabet bør ikke være for højt, da også børn skal kunne nå, hvad der står på hylderne. Dørene bør ikke være gennemgående fra gulv til loft. Det er bedre med flere mindre døre, så man ikke lukker kulden ud forneden, når man skal have nogle af de varer, som står på de øverste hylder. Det er næppe heller nogen fordel, at dørene lukker udad. I mange svenske butikker skydes dørene til side, og de er for-

synet med en fjederanordning, så de af sig selv klapper i igen, så snart man slipper døren. Det fortjener at fremhæves, at man i mange svenske selvbetjeningsbutikker har foretaget en meget smuk og iøjnefaldende afmærkning af, hvor i butikken man kan forsyne sig med mælk og fløde, f. eks. med festlige dekorationer med mejerimotiver oven over betjeningsskabet ind til kølerummet.

Selvbetjeningsbutikker er naturligvis ikke alle lige store. I mindre butikker kan man gøre brug af åbne selvbetjeningsmontrer. Sådanne montrer har den fordel, at de præsenterer varen godt, men man kan naturligvis ikke se bort fra, at der er et arbejde forbun-

4. Fold med køleslange til stabling af mælken i butikker, hvor salget går så raskt, at det er forsvarligt at stille mælken frem

3. Der er ekstra arbejde forbundet med at anbringe mælken i udstillingsmontre

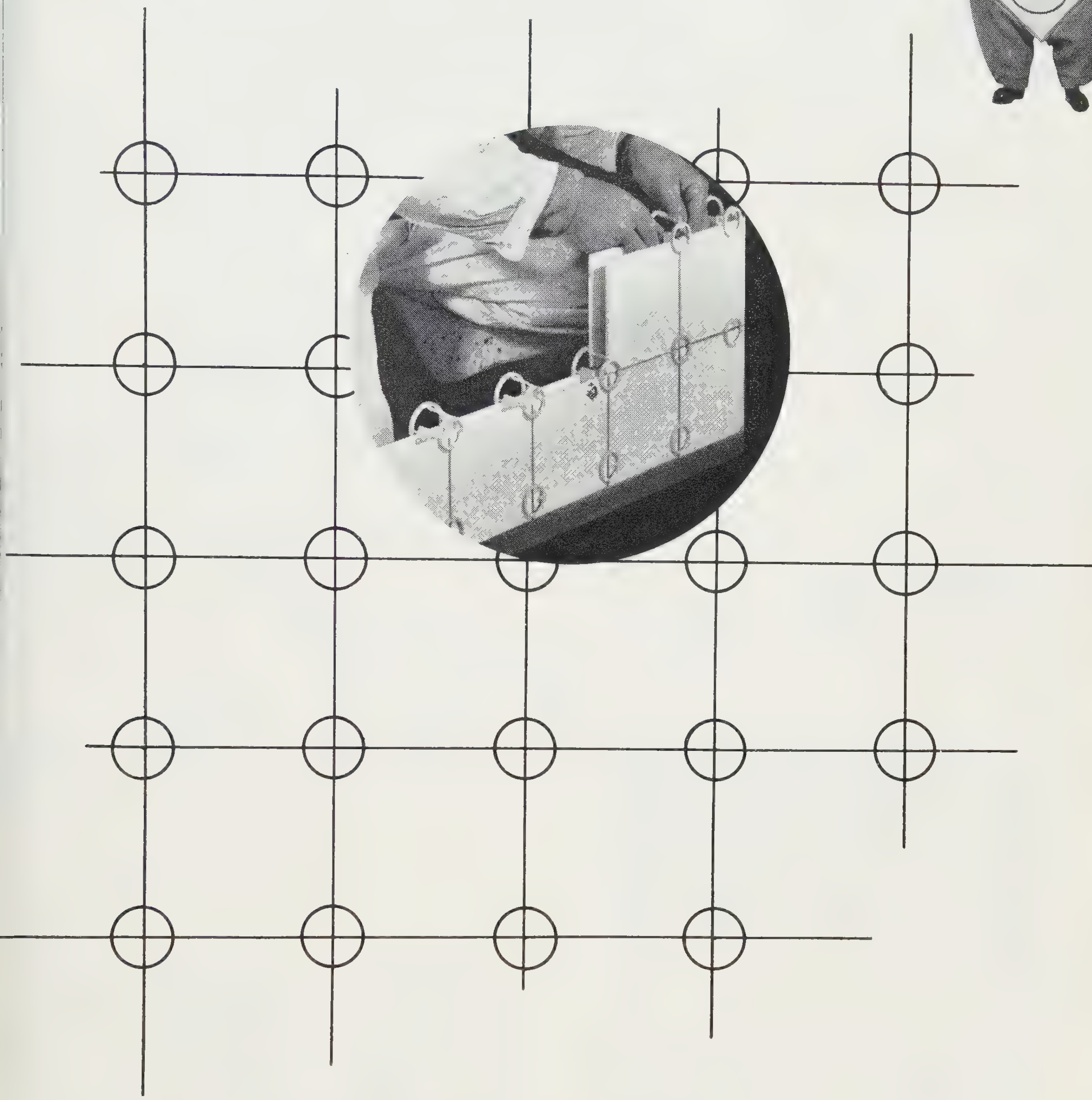
det med at holde dem fyldt – et arbejde, man er spa ret for, hvor kunderne tager mælken og fløden di rekte af kasserne i kølerumsskabet.

I en betjenings- eller selvbetjeningsbutik, hvor salge af mælk er meget stort inden for et kort tidsrum, ka man indrette sig som vist i fig. 4.

Mælken sælges direkte fra kasserne, der er stable i en fold, som i bagvæggen er forsynet med en køle slange. Kasserne skal naturligvis skiftes en gang imel lem, men det er klart, at fremgangsmåden iøvrigt gi ver det mindst mulige besvær med kasser og flasker

Boizenburg-manden siger:

at man med Boizenburg vægfliser, der fremstilles på Europas største vægflisefabrik, og i sig selv er de billigste på markedet, ved hjælp af LUX patentklemmer kan opstille de konkurrencedygtige LUX skillevægge. Spørg efter nærmere oplysninger hos:

CHRISTENSEN & JENSEN
SPECIALFORRETNING I BYGNINGSMATERIALER

RÅDHUSPLADSEN 4 . KØBENHAVN V . TELEFON MINERVA *7383

Returflaskernes behandling

Spørgsmålet om, hvad man skal gøre med returflaskerne, er et problem både i betjenings- og selvbetjeningsbutikker.

I almindelige betjeningsforretninger udstyret med kølerum, således som det er forudsat i det foregående, vil det være det letteste, at man sætter de tomme flasker i en tom kasse i kølerummet ved siden af eller bagved de fulde flasker.

I selvbetjeningsforretninger er problemet større, men ikke uløseligt.

Den eleganteste måde at fjerne de tomme returflasker på i større selvbetjeningsbutikker er at installere en returflaske-automat. Ved brugen af en sådan lægger kunderne flaskerne ind i et hul i væggen til automaten, hvorfra de så glider videre gennem automaten og et par sekunder senere havner på særlige borde i lagerlokalet bag butikken. Automaten sorterer flaskerne ved hjælp af visse vejeanordninger og udbetaler pantmærker på en bakke ved siden af den åbning, som flaskerne lægges i. Sådanne returflaskeautomater har tidligere været omtalt i Nordisk Mejeri-Tidsskrift, men nåede ikke i starten den udbredelse, som man havde regnet med. Såvidt vides, er der i øjeblikket kun én eneste automat i brug i Sverige. Den er installeret i en meget stor, privat selvbetjeningsforretning i Kortedala, der er et bydistrikt i Göteborg. Det var en af de første returflaskeautomater, der blev sat op, og trods alle dens fejl kommer man dog ikke udenom, at ideen i den stadig er rigtig. Forretningen, den står i, har et meget betydeligt salg af flaskemælk og af andre flydende varer på flaske, og butiksejeren hævder, at han nødigt ville undvære den trods dens fejl. Den virker, som den skal, men det er givet, at den laver alt for meget støj, og at den er for hård ved flaskerne.

De gamle butikker

Selv om det for de fleste større byers vedkommende er sådan, at beboerne bestandig flytter fra byens centrum og ud i periferien, hvor de flytter ind i nye kvarterer, og hvor der således er mulighed for at indrette mælkebutikkerne efter moderne mønster, så vil der dog stadig være et stort antal ældre butikker tilbage, som kræver modernisering før eller senere. Det ville for mejeribruget være en fordel, dersom en eller anden arkitekt ville specialisere sig på dette område ved at foretage en række studier i marken og finde ud af, hvad det især drejer sig om.

I det store og hele har indretningen af moderne mælkebutikker i Danmark i mange år været et forsømt område, hvilket ses deraf, at man i helt nye ejendomme indretter mælkeudsalg på nøjagtig samme måde, som man gjorde for 50 år siden, og der ligger derfor en opgave for mejeribruget i at gøre arkitektkredse opmærksom på, at man i denne henseende venter en indsats og en kraftanstrengelse fra arkitekternes side.

Robert Hansen

SPÆNDBETON

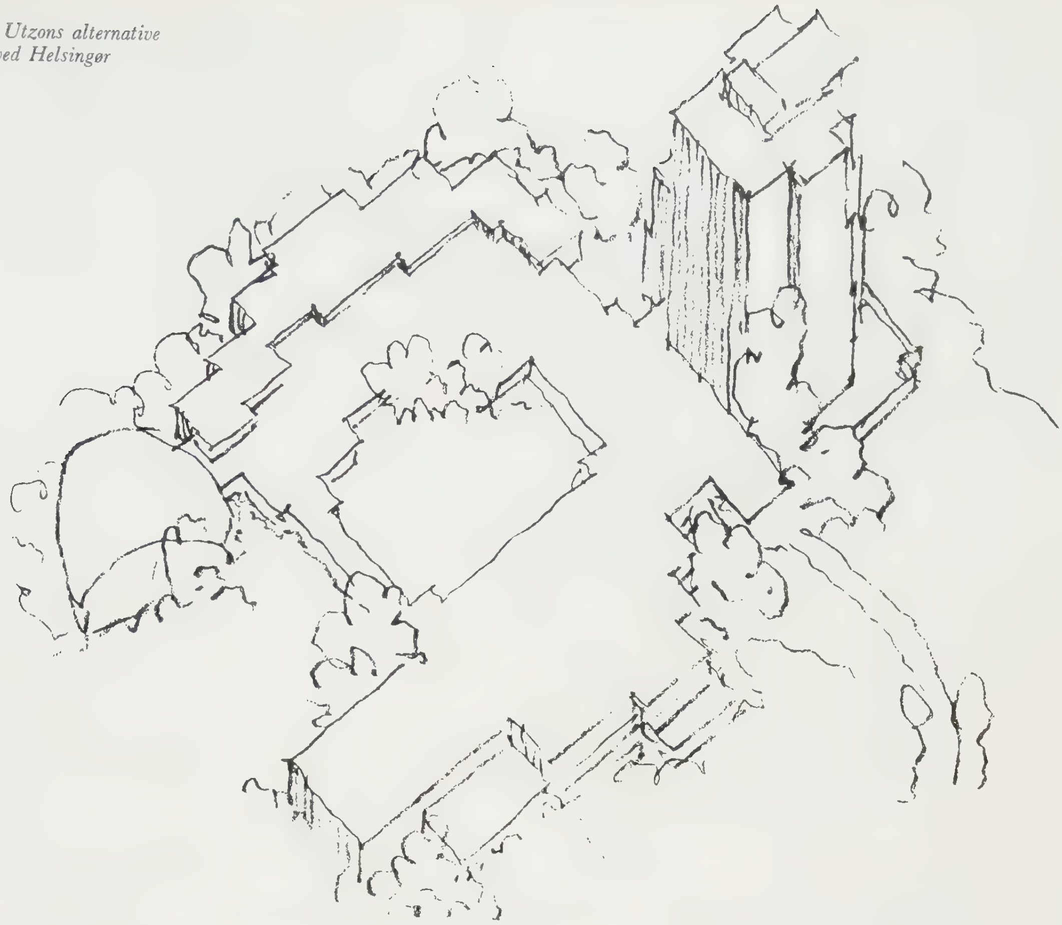
Man går mere og mere over til det tidsbesparende

Ståltegl dæk

Er også De interesseret i at bruge det forskallingsfrie, velisolerende ståltegldæk til etageadskillelser eller tagdækning, beder vi Dem rekvirere detaillerede brochurer med komplet oplægningsanvisning. Ligeledes refererer vi gerne til de mangfoldige opgaver, hvor man allerede har gjort de bedste erfaringer med ståltegldæk.

A/S Skandinavisk Spændbeton Kristianiagade 8, København Ø	Tria * 4090
A/S Hedehus-Teglværket	Hedehusene *2
Kählers Teglværk	Korsør 380
A/S Teglværkernes Salgscentral	Randers 1515
I/S Aalborg Teglværker	Aalborg 2 04 44
A/S Nordjydsk Spændbeton Fabrik	Aalborg 3 51 55

Skråprojektion af Jørn Utzons alternative forslag til en højskole ved Helsingør

Konkurrencen om en højskole ved Helsingør

Af Tobias Faber

Arbejdernes Oplysningsforbund og De samvirkende Fagforbund står som udskrivere af den konkurrence om en ny højskole nord for Helsingør, der blev afgjort i slutningen af 1958.

Den 70 td. land store grund er usædvanlig smuk og består dels af et fint kuperet landbrugsareal, dels af en park med store og sjældne træer omkring hovedbygningen Højstrup og med en storslået udsigt over sundet. Mod nord-øst begrænses grunden af en stejl skovbevokset skrænt ned mod hornbækbanen og strandvejen, medens Teglstrup Hegn danner grænsen mod vest. Arealet er således taknemligt at bygge på, men rummer en konflikt mellem den nord-øst vendte udsigt og en ønskelig solorientering for de fleste af skolens rum.

Højskolens formål vil dels blive en dygtiggørelse af arbejderbevægelsens tillidsmænd, dels en mere almen kulturel uddannelse af den arbejdende ungdom. Skolen vil blive besøgt af gamle og unge i kortere eller længere perioder med en vinterskole og 1–3 ugers kurser og konferencer i sommerhalvåret. Undervisningens tyngdepunkt vil komme til at ligge i forelæsninger og studiekredsarbejde i klasseværelser, men af fuldt så stor betydning vil det hyggelige samvær og de indbyrdes diskussioner være i pauser og fritid. Derfor er også rigelige og smukke interne forbindelser så vigtige overalt, hvor eleverne færdes mellem klasseværelser, opholdsstuer og elevværelser, hvilket også vil kunne lette løsningen af ind- og udflytningsproblemerne ved de hyppigt skiftende kurser.

De forlangte 100 elevværelser bør helst kunne opdeles i grupper på en 8–12 studerende og i øvrigt give eleverne gode muligheder for selvstændigt arbejde i ro og isolation. Boliger til forstander og lærere bør kunne opfylde kravet om et rimeligt privatliv, men bør dog ikke ligge længere borte fra skolen end at lærerne nøje kan følge med i skolens daglige liv.

Konkurrenceprogrammet ønsker iøvrigt et rationelt og koncentreret bygningsanlæg, som vil blive billigt både i anlægsudgifter og i drift og kunne tåle stærkt slid og hård belastning.

Placeringen på grunden har i særlig grad beredt de konkurrerende store vanskeligheder, men de fremkomne løsninger belyser dog på udmærket måde arealets muligheder.

Langt de fleste arbejder med en placering i friarealets nordøstre hjørne, hvilket også er foreslået i programmet. I dette hjørne ligger en ås, som på een gang giver gode udsigtsmuligheder og en naturlig kontakt med parken. Projekter af *Brüel / Bornebusch / Selchau / Henning Larsen* og af *Møller-Jensen / Arnfred / Grum* er udmærkede eksempler på sådanne afklarede bygningsanlæg, der friholder størstedelen af landbrugsarealet for byggeri, en disposition som er særlig smuk, hvor det samtidig er lykkedes at bevare adgangsvejen i østskellet og herved undlade en opdeling af markerne.

Utzon's 1. præmie-projekt ligger også på denne ås og udnytter terrænets muligheder på en meget overbevisende måde ved at forbinde park og agerland og skaffe både skole og elevværelser i kontakt med have og udsigt.

Prisværdig enkel er en løsning af *Olrik* og *Mogens Clausen*, som har placeret et bygningsanlæg parallelt med østskellet strækkende sig fra Hellebækvej og helt ind i parken med en fin udsigt fra skolens vigtigste rum. Den viste vejføring giver dog støjproblemer ved den meget lange 2-etages elevfløj.

Kun ganske få har ikke ønsket at udnytte udsigten over sundet fra selve skolen. *Edstrand* og *Thyrring* har således i deres indkøbte projekt bevidst arbejdet med et ganske lavt system af enkle huse og gårde dannende et fint lukket og intimt miljø, som en kontrast til grundens frie karakter og store udsigtsmuligheder. Arkitektonisk kan ideen være rigtig og smuk, men langt de fleste af dommerkomiteens medlemmer fandt det urimeligt ikke at udnytte grundens exceptionelle attraktion til fordel for selve skolen.

Arealets særlige karakter gør på mange måder en helt *lav bebyggelse* naturlig, men udsigtsmulighederne vil kun kunne komme til at blive taget i betragtning, når man som i *Utzons* 3. præmie hæver komplekset lidt op over det omliggende terræn og befæster det med mure.

En *mellemhøj 3–4 etagers* bebyggelse forekommer landskabeligt mindre overbevisende med den udstrækning, som højskolen ikke kan undgå at få. Bygningerne bliver af samme højde som træerne og kommer let til at opdele arealerne på en uheldig måde.

Et *højhus* til de 100 elevværelser giver muligheder for udsigt og for en koncentreret plan med en naturlig opdeling af værelserne i grupper, og det har også fristet en del af de konkurrerende til høje, smalle lamelhuse. *Agertoft* og *Juul Møller*'s ellers så smukt gennemarbejdede projekt skæmmes af en sådan stor skærm, som vil komme til at virke dominerende og fremmed i dette venlige stykke land, og i endnu højere grad end det 3–4 etagers hus dele grunden op på uheldig måde.

Første-præmiens højhus virker her helt overbevisende ved at være udformet som et slankt, levende og skulpturelt punkthus med et rigt spil af lys og skygge. Det vil ikke kunne ses fra Strandvejen, men den danske kysts flade, horisontelle linie gentaget i den ovenliggende skovbevoksede skrænt vil set ude fra sundet eller svenskekysten få en fornem og stærk accentuering i dette tårn. Helsingør vil fortsat være domineret af Kronborg fra Øresund og Kattegat.

For *udformningen af selve skolen* og de enkelte afdelingers indbyrdes forbindelser er der fremkommet flere smukke løsninger. *Agertoft* og *Juul-Møller*'s énetages skolebygning placeret i tilslutning til lamelhøjhuset har i sig selv store kvaliteter med alle klasser og opholdsstuer placeret omkring en smuk vandrehal og en række mindre gårde.

Heger / Clemmensen's 2. præmie, *Kaj Børgen* og *Tutti Lütken* har også stueplansløsninger, som ved de enkelte rums fordeling omkring grønnegårde vil kunne give mulighed for et fint skolemæssigt miljø.

Niels Andersen / Salli Besiakov's projekt gør ved første blik på planen et lidt rodet indtryk, men hoveddispositionen er ellers klar nok med en centralt placeret forhal, som man udefra når ad åbne trapper mellem bygningernes mure, og som giver adgang til alle betydende rum, som ligger frit og godt med fine udsigtsmuligheder. Situationsplanen er uafklaret, hvorfor projektet ikke kunne nå en højere placering, men dets idé og karakterfulde, arkitektoniske holdning er blandt konkurrencens allerbedste.

Brüel-konsortiets to klare forslag har begge smukke detailløsninger, men koncentrationen er i for stor udstrækning opnået på bekostning af snævre, interne forbindelser med lange, ofte mørke midterkorridorer ved elevværelserne – et træk, som iøvrigt går igen i langt den overvejende del af projekterne.

I plandispositionen er de to *Utzon*-projekter dog også idémæssigt de andre overlegent. Tredie-præmiens „kloster" vil med sit spil af åbne og lukkede rum kunne blive en storartet ramme omkring et rigt skoleliv. Desværre er adgangsforholdene til skolen gennem en trist bilparkeringshal for skitsemæssigt og svagt udformet.

Første-præmiens alternative skoleplaner opfylder begge alle krav til en koncentreret skolebygning. De er udformet på en fri og levende måde med klasser, opholdsstuer og interne foyerer dannende vekselvirkninger mellem det åbne udadrettede og det intime indadrettede, som det må kunne blive en oplevelse at færdes i.

Arkitektonisk er der en sjælden styrke og intensitet i 1. præmiens alternativer, der er af lige høj arkitektonisk kvalitet. Tårnets placering nærmest kysten og lærerboligernes frie placering fik komiteen til at vælge forslag B som det bedste. Den færdige bygning vil sikkert komme til at hente detailler fra begge forslag.

Heger / Clemmesen-projektet har også en stærk arkitektonisk idé med den 180 m lange fløjs store, lukkede mur mod nord, kronet af en charmerende promenade og den åbne stærkt differentierede façade mod syd. Stærkt står også *Andersen / Besiakov*'s karakterfulde anlæg og *Edstrand / Thyrring's* næsten anonyme arkitektur.

Ib Rasmussen / Bretton-Meyer's forslag udmærker sig ved en lethed og charme i exteriørerne, karakterfuldt sammenholdt til en helhed ved de lange, horisontale tagflugter. Planudformningen er dog mange steder så urimelig, at projektet ikke kunne komme i betragtning.

Ved afgørelsen var dommernes indstilling énstemmig. Komiteens medlemmer forstod alle meget hurtigt 1. præmieprojektets idémæssige og arkitektoniske vingefang, og de fremtidige bygherrer udtrykte bagefter gang på gang deres glæde over konkurrencens resultat. Pengene er i orden, og spaden skal gerne sættes i jorden snarest muligt. Meget tyder på, at der om få år vil stå et storartet og personligt stykke arkitektur som en karakterfuld og levende ramme omkring et rigt og frodigt højskoleliv.

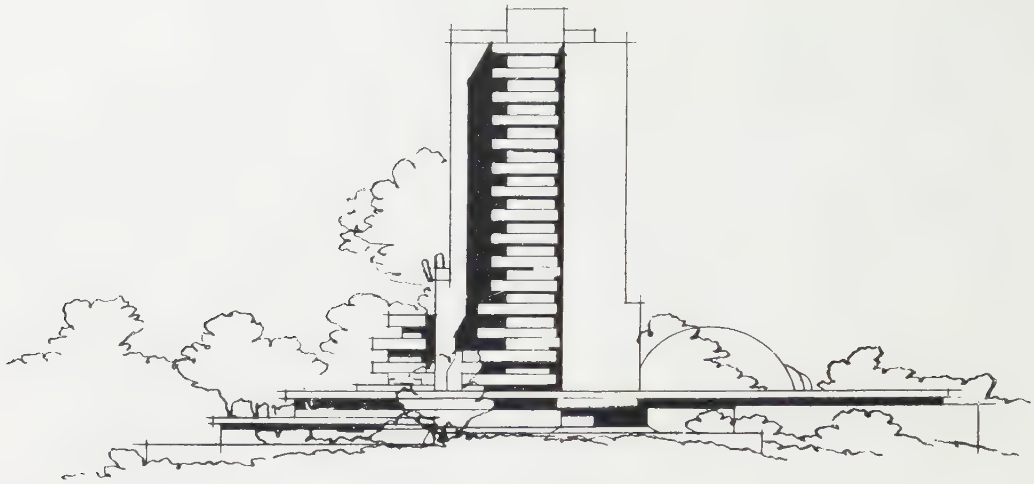
Beliggenhedsplan
1 : 4000

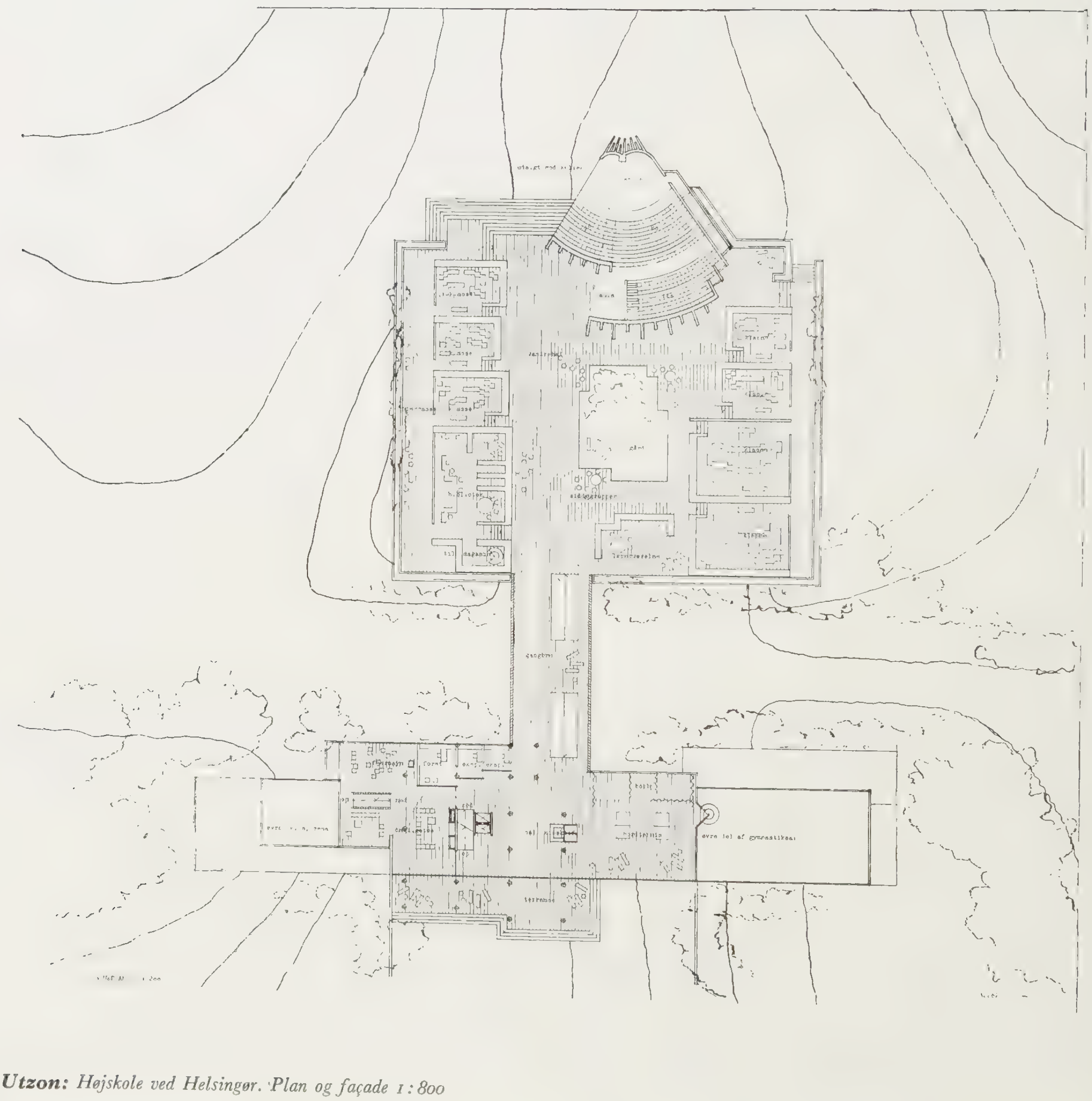
Jørn Utzon: *Højskole ved Helsingør. Forslag tildelt 1. præmie*

Dommerkomiteens bemærkning:

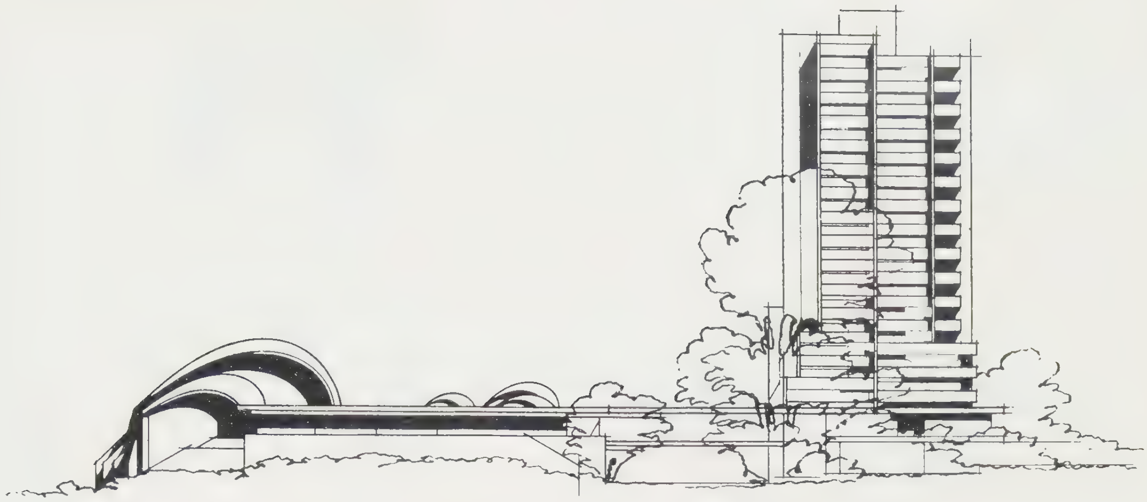
Projektet omfatter to forslag. I dem begge er elevboligerne placeret i et højhus, og skolens lokaler og fællesrum i et én-etages anlæg omkring en grønnegård (forbundet med højhuset). Komiteen har på grund af højhusets placering og lærerboligernes udformning som én-etages gårdhuse foretrukket det alternative forslag. Højskolen er placeret på højdeplateauet syd for den eksisterende adgangsvej fra Hellebækvej til den nuværende hovedbygning. Dommerkomiteen har fundet, at denne placering tager afgørende hensyn til de landskabelige værdier, som arealet byder på. For det første har man fået en intim kontakt med det eksisterende parkareal, og for det andet er det lykkedes gennem den koncentrerede form at friholde betydelige dele af det smukke areal sammenhængende og fri for bebyggelse. Som en rygrad gennem anlægget har forslagsstilleren placeret en vandrehal, hvorom alle lokaler – såvel undervisningsrum som fællesrum – er samlet. Komiteen har fundet, at denne vandrehal vil byde på en vekselvirkning af store og små rum med udsigt over landskabet og den intime gårdhave. Dog forekommer afstanden fra vestibule til foredragssal lang. Ved at hæve skoleanlægget et par meter over det omgivende terræn på et plateau er det lykkedes forfatteren at indfange udsigten i en række af højskolens lokaler. Samtidig har elevboligernes placering i et punkthus med 7 værelser pr. etage, grupperet omkring et knudepunkt med elevatorer tilsluttet et mindre fælles opholdsrum muliggjort, at den storladne udsigt over sundet har kunnet indfanges i samtlige elevværelser. I forbindelse med projektet har man drøftet tekniske forhold vedrørende façadernes styrke overfor vind og vejr, isolation samt transport. Komiteen er enige om, at et højhus anbragt på dette sted og i den skulpturelle udformning projektet bringer vil skabe en smuk samvirken mellem bygning og natur.

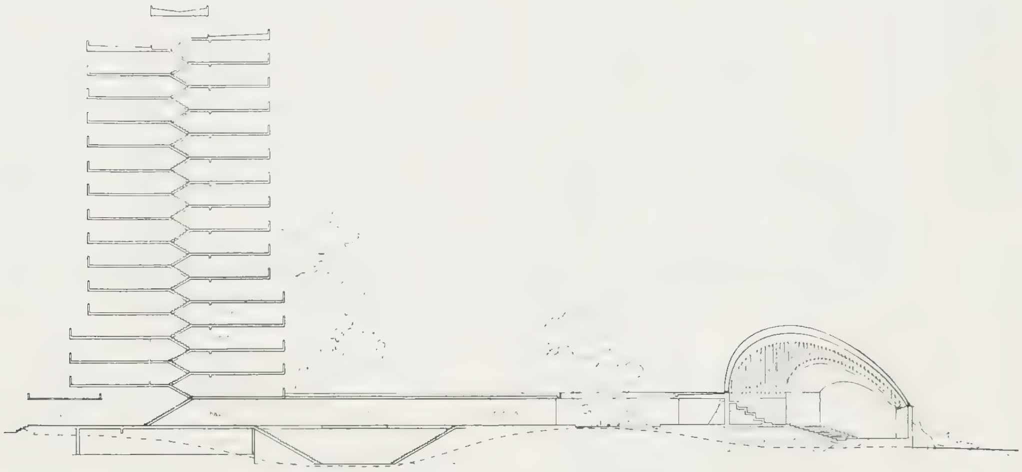
Façade mod sydvest

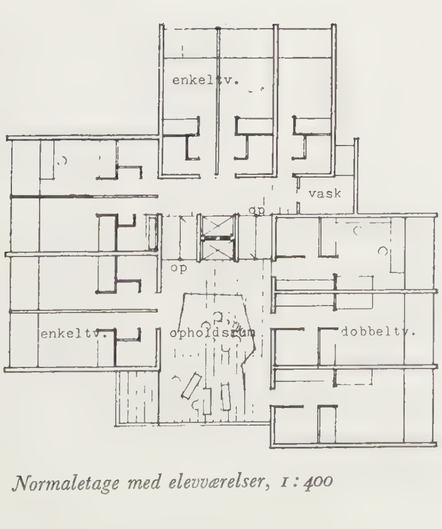
Jørn Utzon: *Højskole ved Helsingør. Plan og façade 1:800*

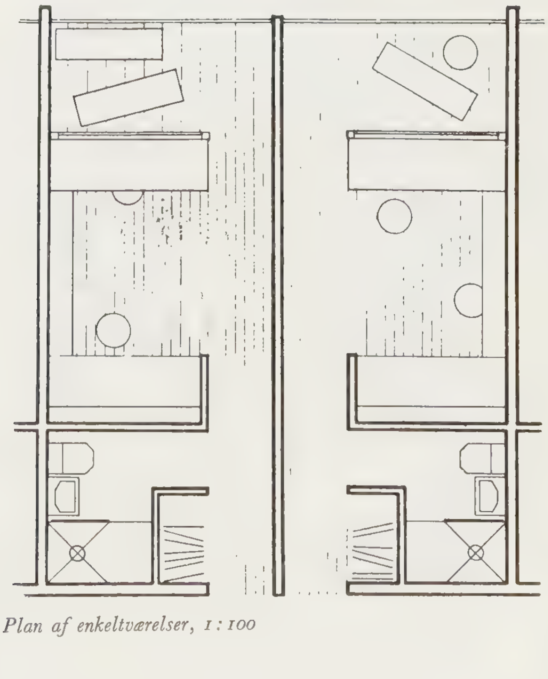
Façade mod nordvest

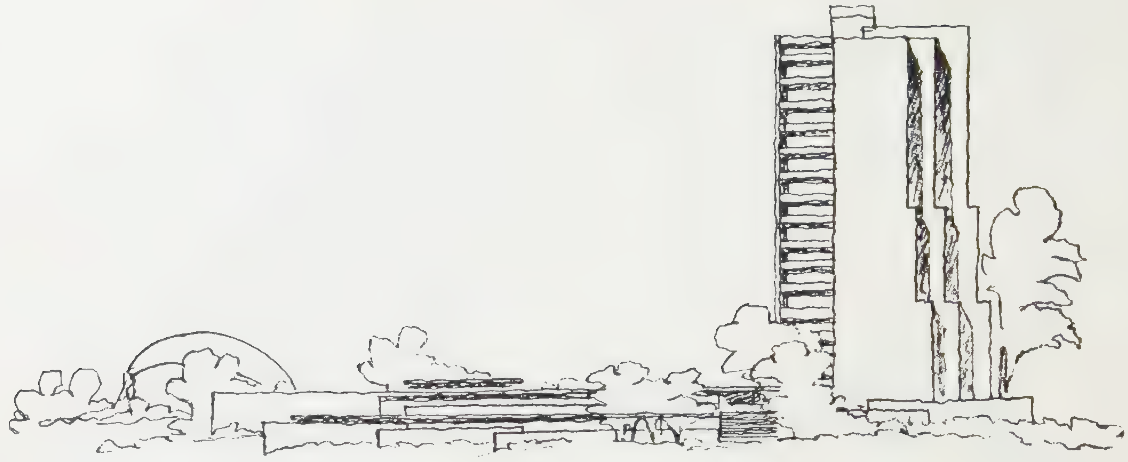
Snit 1 : 800

Normaletage med elevværelser, 1 : 400

Plan af enkeltværelser, 1 : 100

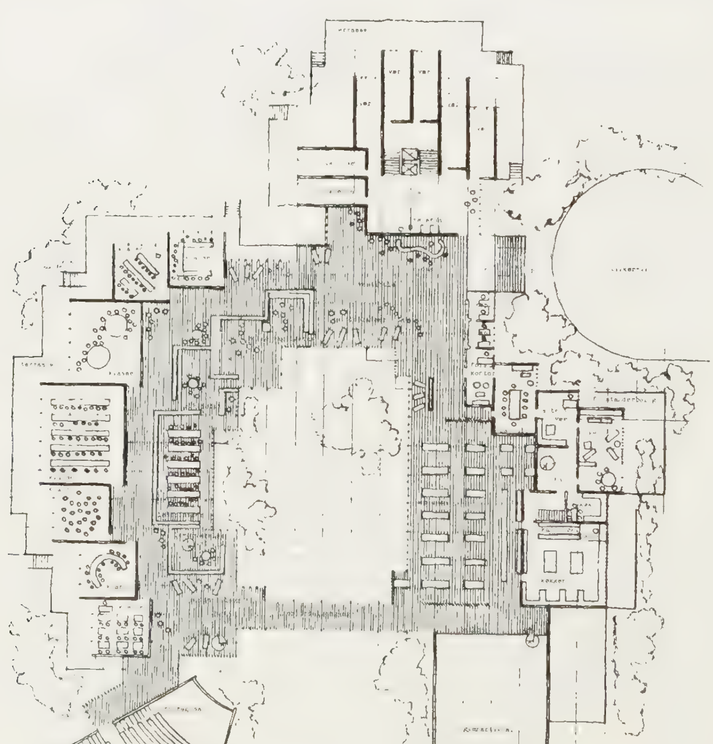

Façade mod sydøst

Façade mod sydvest

Jørn Utzon:
Højskole ved Helsingør. Alternativt forslag
Plan og façader 1 : 800

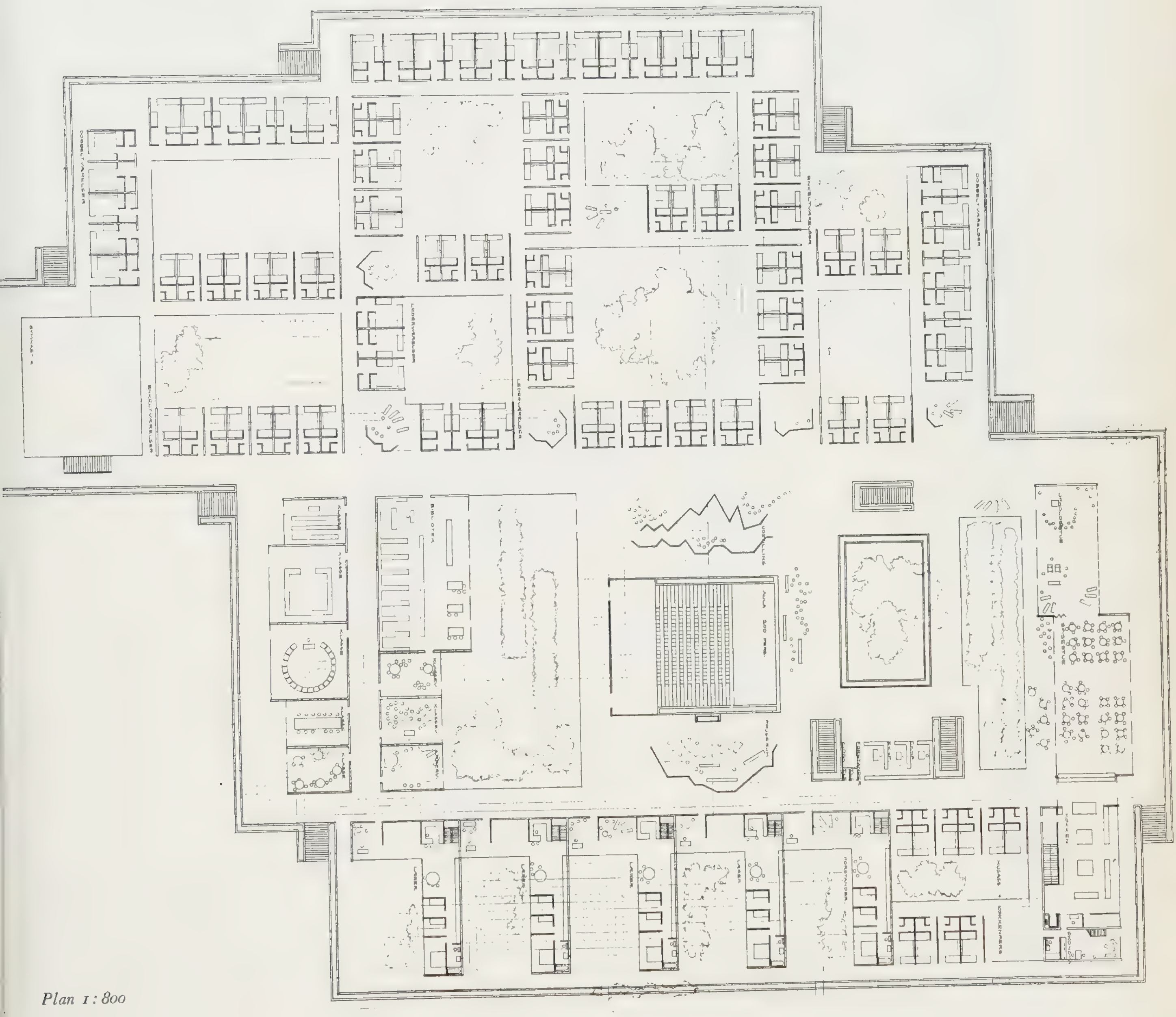
Plan

Beliggenhedsplan 1 : 4000

Snit 1 : 800

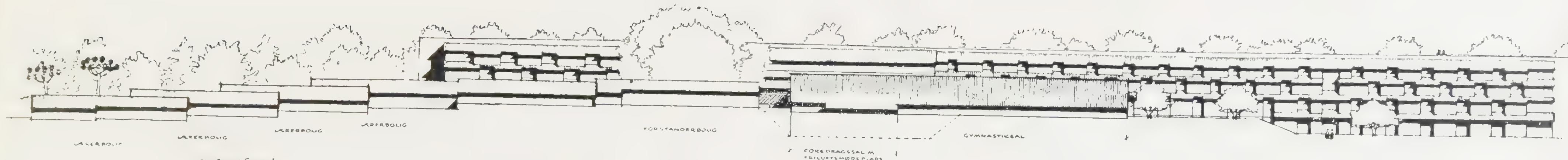

Plan 1 : 800

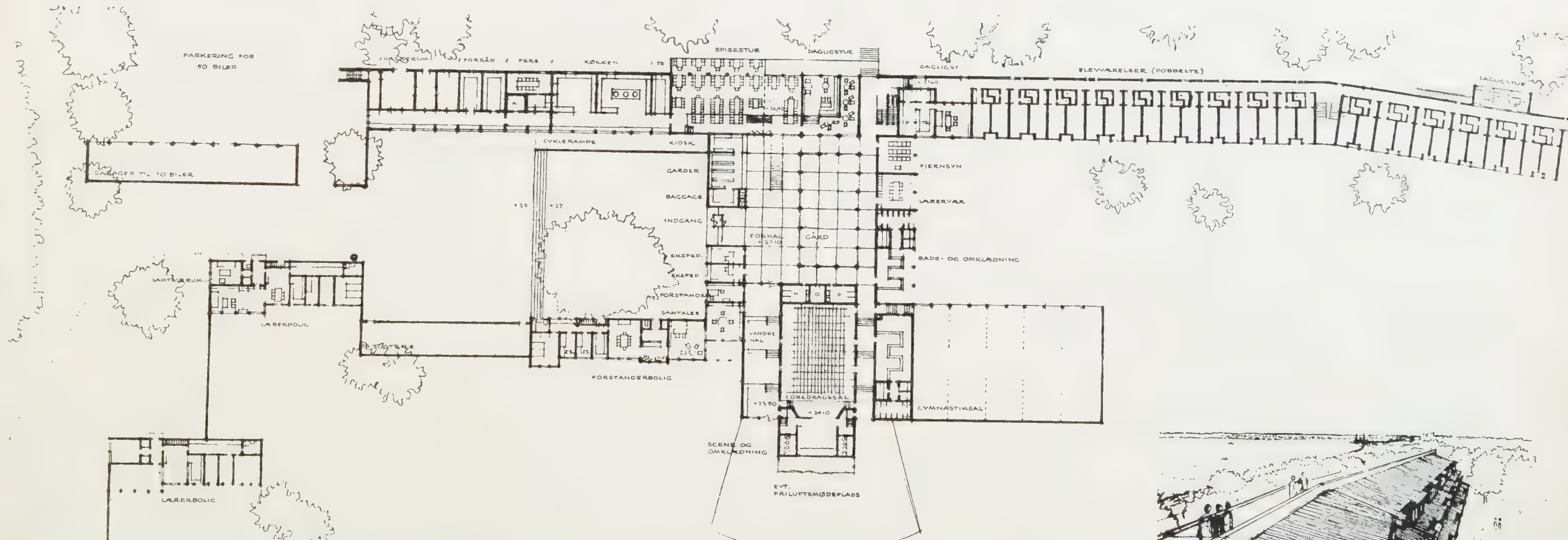
Jørn Utzon: *Højskole ved Helsingør. Forslag tildelt 3. præmie*

Dommerkomiteens bemærkning:

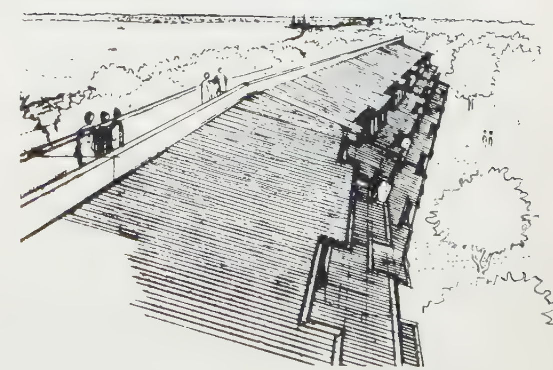
Dommerkomiteen tilslutter sig forslagsstillerens tanke, som han giver udtryk for i sin beskrivelse: „Ved at samle alle bygninger på et eksisterende plateau i terrænet og befæste dette plateau med mure har man fået en fast ø i det kuperede, levende landskab og er kommet op i en sådan højde, at udsigten til sundet er fri.“ Adgangsforholdene i den under plateauet liggende kælderetage med mulighed for parkering forekommer mindre overbevisende. Indenfor den afgrænsede mur findes skolens forskellige funktioner placeret på en sådan måde, at der dels opnås mulighed for privatliv, dels et levende fællesskab. Façadeudformningen er overordentlig markant, men den meget skitsemæssige udformning gør en virkelig stillingtagen vanskelig. Hovedrummenes specielle tagformer forekommer interessante.

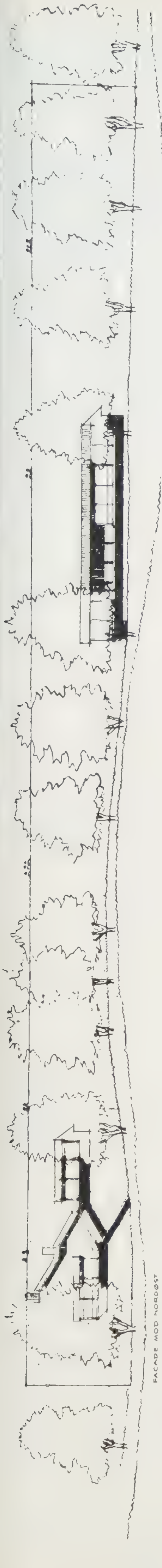
Sydvestfaçade

Stueplan og façade 1:800

På toppen af nordmuren er der udformet en promenade, hvorfra der er udsigt over sundet og byen

Nordøstfaçade 1:800

Beliggenhedsplan 1:4000

Jarl Heger, Ebbe og Karen Clemmensen:
Højskole ved Helsingør. Tildelt 2. præmie

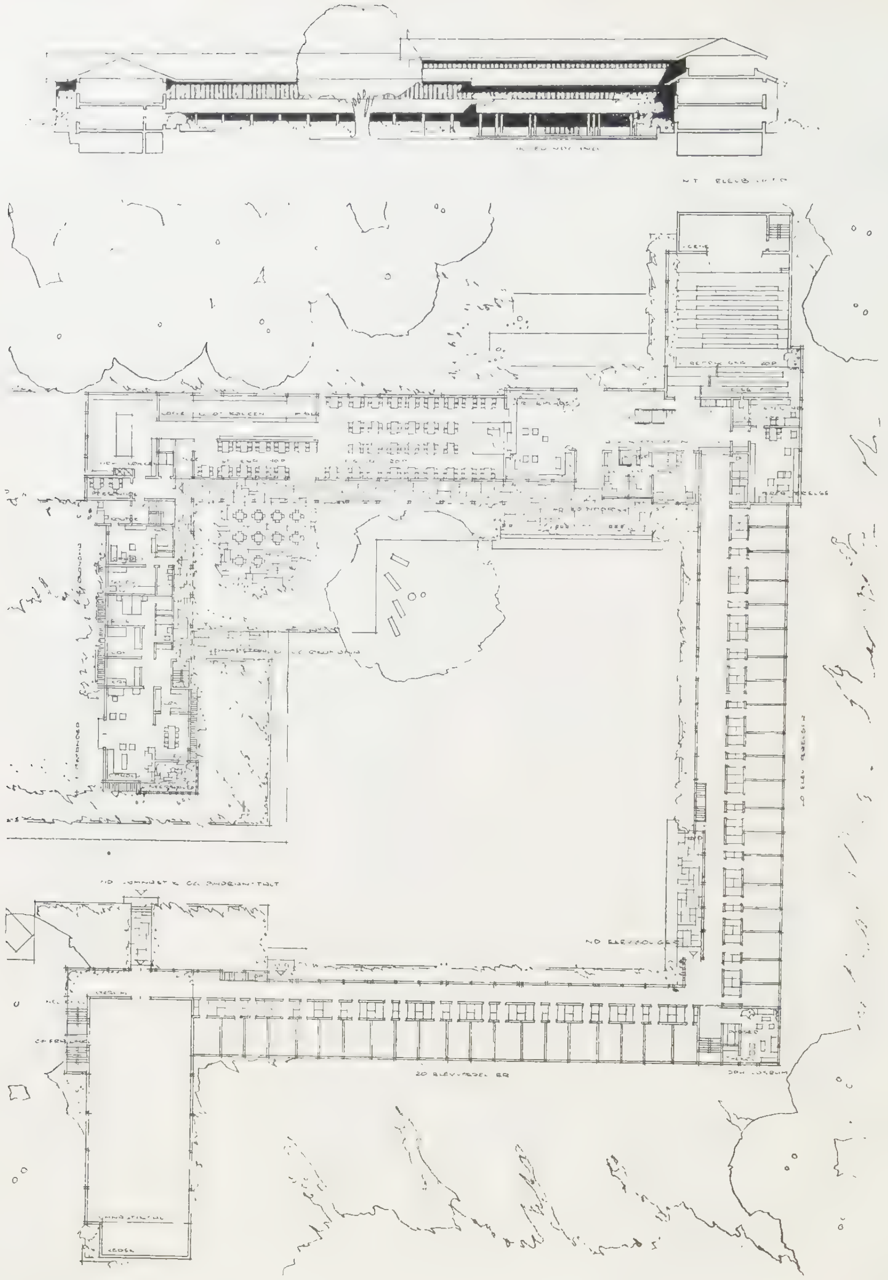
Dommerkomiteens bemærkning:
Det vidt udstrakte bygningskompleks er placeret som en slags afgrænsning af parkområdet mod Øresund. Tilkørslen fra Gammel Hellebækvejen deler de frie landbrugsarealer i to dele. Forslagets hovedidé i arkitektonisk henseende er baseret på opførelse af en ca. 180 m lang bygning i 3 etager, der som en vældig mur lukker til søsiden. På tinderne af denne mur er anlagt en promenade, fra hvilken der naturligvis opnås en strålende udsigt over Øresund og svenskekysten. Centralhallen og hovedparten af skolelokalerne placeres mod syd foran denne lange bygning, og må anses for velindrettet. De kædes på en smuk måde sammen med boligerne til en helhed. Det konsekvent gennemførte arkitektoniske anslag har interesseret komiteen, men forekommer dog noget bastant. Dommerkomiteen finder det mindre heldigt, at man ved den gennemgående mur har foretaget en så udpræget deling mellem park og skole, som forslaget medfører. Forslagsstillerens idé med hensyn til værelsernes differentierede vinduesudformning forekommer interessant.

Max Brüel, Gehrdt Bornebusch, Jørgen Selchau, Henning Larsen i samarbejde med havearkitekt Sven Hansen:

Højskole ved Helsingør. Indkøbt forslag

Dommerkomiteens bemærkning:

Dommerkomiteen har hæftet sig ved den tiltalende beliggenhed på åsen på grænsen mellem slette og landbrugsareal. Adgangen til skolen sker gennem et velformet gårdanlæg til en forhal, som straks giver udsigt over slette og sund. Husets funktioner findes stort set vel løste. Der er lovlig mange af elevværelserne vendt mod syd-øst, hvor der ikke er nogen udsigt. Forslagets arkitektur, som den foreligger i façader, forekommer vanskelig at vurdere.

Plan og façade 1 : 800

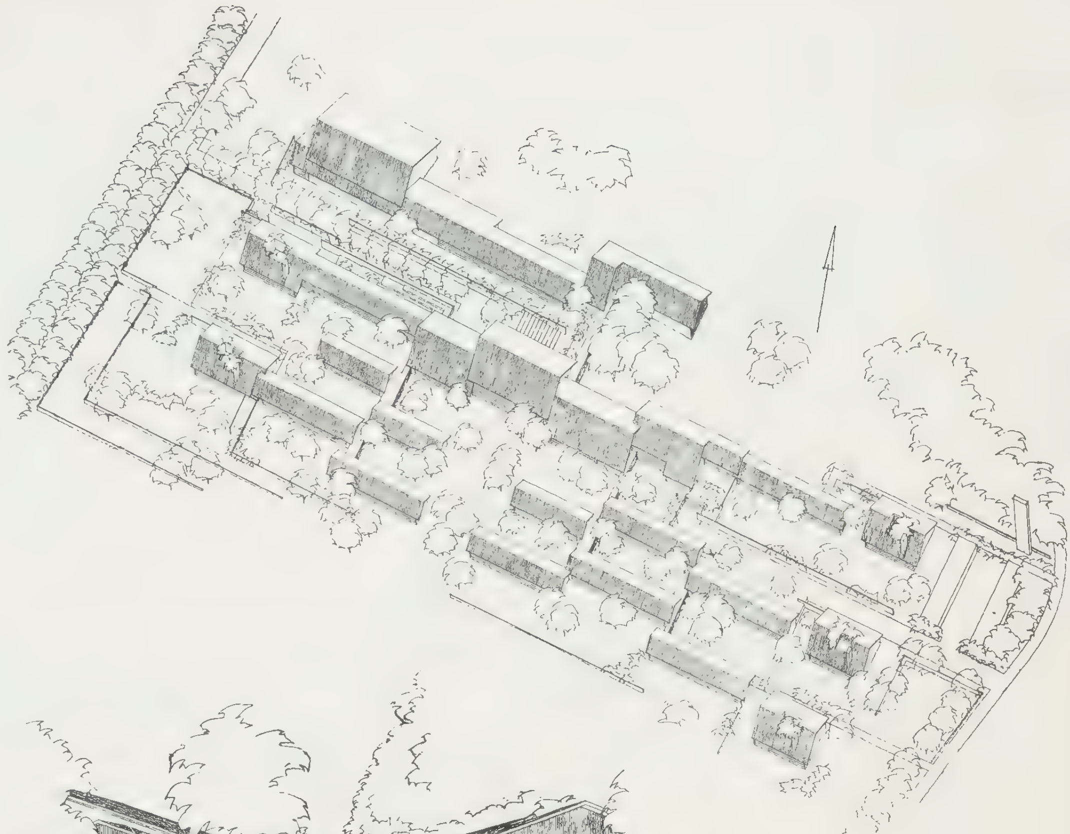

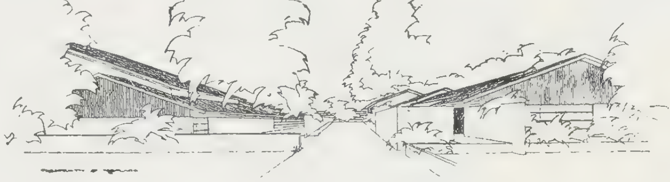
Beliggenhedsplan 1 : 4000

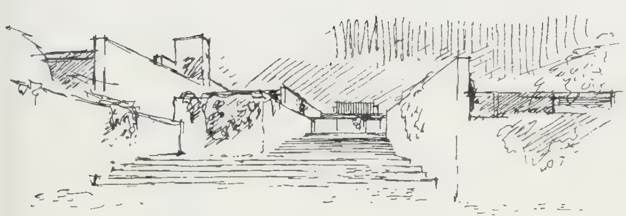
Gert Edstrand og Poul Erik Thyrring:
Højskole ved Helsingør. Indkøbt forslag

Dommerkomiteens bemærkning:

Forslaget, som fjerner sig væsentligt fra betingelsernes ønske om et meget koncentreret bygningsanlæg, skaber arkitektoniske værdier gennem en differentiering i undervisningshus og en række mindre elev- og lærerboliger. Man tror, at de mange små bevoksede gårde mellem husene vil kunne skabe et miljø, som det vil være hyggeligt at leve i. Denne udformning muliggør samtidig en fin tilpasning til terrænets form og bevoksning.

Salli Besiakov og Niels Andersen:
Højskole ved Helsingør. Indkøbt forslag

Dommerkomiteens bemærkning:

Trods den noget mangelfulde form i fremstillingen viser projektet en meget selvstændig opfattelse af opgaven og dens arkitektoniske og praktiske muligheder. Anlæggets placering på grunden forekommer noget tilfældig, og planudformningen er på visse punkter uklar. Anslaget er dog karakterfuldt og gennemført med konsekvens.

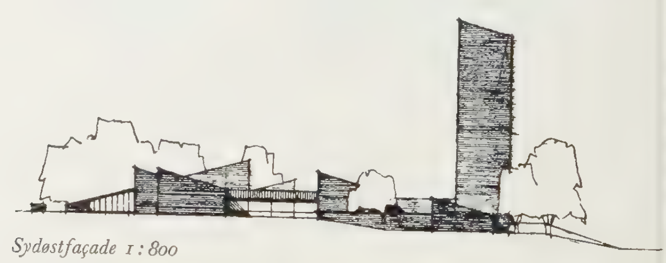

Nordøstfaçade, 1 : 800

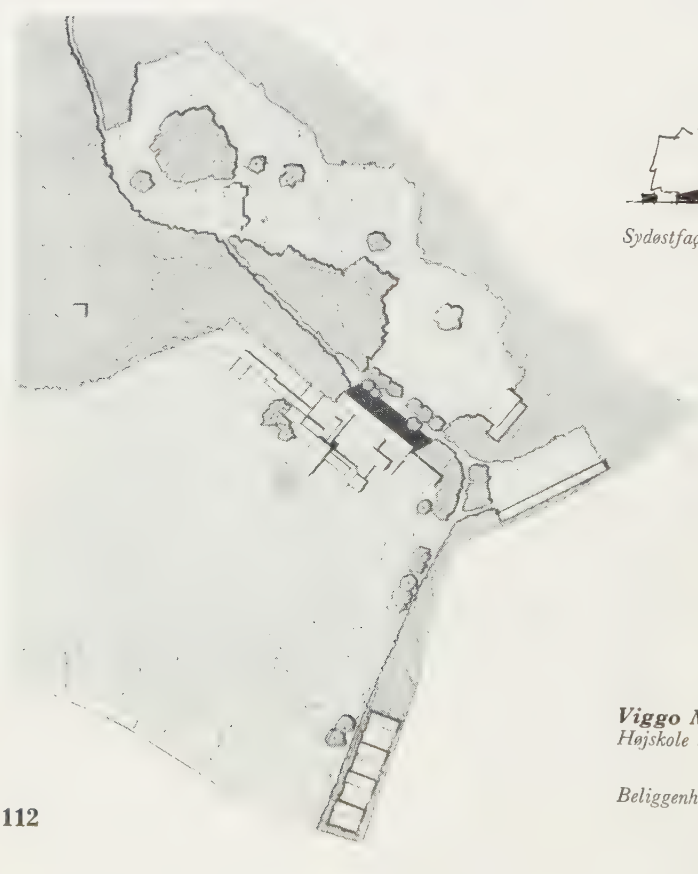
Beliggenhedsplan 1 : 4000

Ib Rasmussen og Bretton-Meyer:
Højskole ved Helsingør. Konkurrenceforslag

Sydøstfaçade 1 : 800

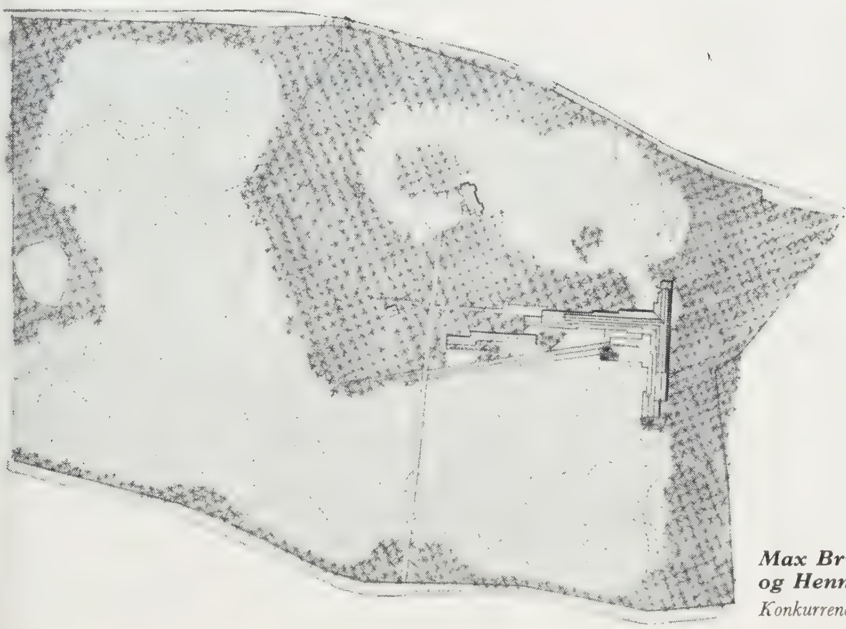

Viggo Møller-Jensen, Thyge Arnfred og Anders Grum:
Højskole ved Helsingør. Konkurrenceforslag

Beliggenhedsplan 1 : 5000

Mogens Clausen og Uffe Olrik:
Konkurrenceprojekt, plan ca. 1 : 7000

Max Brüel, Gert Bornebusch, Jørgen Selchau og Henning Larsen:
Konkurrenceprojekt, plan ca. 1 : 7000

Kay Agertoft og Jørgen Juul Møller:
Konkurrenceprojekt, plan ca. 1 : 7000

Farverne i Rom

Farverne i Rom er som 3 ferskner i 3 aldre på en gammel tintallerken med blåt papir i bunden. Det gule og rødgule puds, det hvidgrå puds, det hvidgrå marmor, de grå og brunmalede skodder, himlens dybe blå – og et grønt blad imellem. Støvet ligger som ferskenens bløde hud over det hele. Farverne er mættede. Terracottaen er blød og dyb, og de rustrøde nuancer, der spiller fra abrikos til en rød okker er pragtfulde mod himlens klare blå.

Springvandene er det forfriskende musikalske akkompagnement. Utallige fontæner i alle former sender strømme af vand, nogle piblende og enkelte fossende ud i kummerne.

Der er langt fra Piazza Navona til Nyhavn – det stærke lys kræver neddæmpede farver, ellers var virkningen grel, men det grå diffuse opløser vi ved tilsætning af kulører, gråvejret får solskin fra farvebøtterne som børn får vitaminer til kindernes rødme.

Men den italienske mad er farvestrålende, rigtig „billedmad" takket være mangelen på de døde hvide kartofler og den brune melsovs. Den grønne salat, hvis bladoptrevling når sin yderste grænse i den grøngule, endivie (Cuor d'Oro) og de store, røde tomatskiver står godt til kødretterne, enten man flotter sig med en klangfuld „Bistecca a la Milanese" med et omfang, der når udover tallerkenen og en vægt nær et kg eller man vælger en mere beskeden „Coteletta a la Bolognese" gerne en variation „Scaloppina alla cappriciosa" med „Fagiolini a piacere". Så spiller englene på sølvtrompeter. Små fede og søde kalvekoteletter hvorover er skinke dækket af den hvide bolognesepasta med reven ost, overstrøet med ristede champignons og kantet af smørvarmede grønærter og kogte bønner med oliven og citron – oh, hvor er det dejligt – med en mezzo af den hvide for at slukke den stadige tørst. Og efter den strålende frugtkurv følger så den espresso-rapido kaffe, der trækker ens slavesjæl ned på den yndefulde jord. Så er der jo viktualiehandlernes lækkermundfulde som violette blæksprutter på pind der står skønt til et glas gul chianti.

Trafikkens farver er kedelige. Lyskurvefarverne er de samme, og kun enkelte steder har kurven et 4. led, grønt med en pil. Grøn-sort er alle autodrosker med chauffører i gule kitler, uanset årgange og alder. Grå-grønne og mørkegrønne er busser og sporvogne. Hestedroskerne er sorte med røde hjul og stænger, seletøjet er sort, måske med lidt messing hist og her.

De almindelige biler (Fiat 600) har et uopfindsomt farvevalg. Den almindelige grå er den mest dominerende (over 50 pct.), hvorefter følger den blå-grå (20 pct.), grøn-grå (15 pct.), resten er sorte, brungrå og oliven. Indfødte røde eller gule biler ses ikke, men de amerikanske dollargrin gør en dristig indsats, her er det mælkebarens farver med abrikos og limonade der bæres frem. Turistbusser og varevogne er gennemgående mere opmuntrende. Lykkeligvis dukker der af og til en gul eller blå kærre frem med røde hjul og skinnende messingbeslag og klokker.

Springvand med pinjekogle på Piazza Nazionale i Rom

De hvide færdselsdirigenter dukker op hen på formiddagen. Nej, hvor de kan, sikke svømmebevægelser, op og ned, flotte kast med hovedet, trillefløjten kagler og kommanderer, bagom, foran, oh veh, arme synder, skrappe blikke – eller søde blikke (synderinder) og blyantskrads, grønne sedler svirrer i luften, stemmebånd koger op – og så pludselig en nødvendig forfriskning i baren på hjørnet.

Men hvad er det der foregår her i denne sidegade. Nå – militærmusik fra en kaserne. Nej, dernede, åh, marinesoldater der marcherer afsted. Gaden har en pukkel og et sving. Ja, der er i hvert fald marinesoldater – men hvad, der er kun 3, og de går alle i forskellig takt, 3 sømænd og en anfører i blåt med rød vest og tambourstang, og så en helt hvid fyr med sort maske. Nu danser anføreren, og se – en almindelig tilskuer i grå kittel springer frem og danser med af livet løs – nej, hvor der spilles og danses. Og kittelmanden snupper tambourstokken og slår takt. Men den anden opfører så sin dans for at erobre den tilbage – det lykkes. Videre går det. Nu danser tambourmajoren med den hvide maskemand. Og musikerne spiller stadig – på tromme, bækken og piber. Så drejer de, og billedet toner ud.

Mændene har ikke mange farver at prale med – og kvinderne venter helst til solnedgangstimen, men så springer de også ud med farver som et bed sommerblomster.

Det er som om fanden tar ved dem på dette tidspunkt, ud og spadsere skal de alle – og hvilken forvandling. At beskrive blot en brøkdel af dette farveorgie lader sig næppe gøre; men hvor får de alt dette fuldkommen rene og nypressede tøj fra? Det kan da ikke være splinter nyt altsammen. I Norditalien, i Verona f. eks., er det ganske overdrevent – naturligvis (provins), men også ude på landet følges skikken, ja de stejler rundt og er fine damer sågar på landevejene, åh så fine. Og så slutter vi farverne af med at gå ned ad Via del Corso og op ad Via Condotti til „Den spanske trappe".

Damerne kigger på dejlige smykker, der funkler stærkere end stjernerne og hvor rubiner og smaragder forstærker brillanternes glans, og hvor herrerne ser på dyre kunstfærdige armbåndsure – og til sidst køber et farvestrålende slips hos Arbitre di Son, dejligt, dejligt, men altfor dyrt.

Og har pigen trang til at se sjove og fjollede sko – det har hun – bestiger vi først trappen til Trinita dei Monti, drejer ned ad gaden til højre og finder snart på venstre hånd en lille forretning med disse vidundere, f. eks. med hælkappen udført som en rose af røde ruskindsblade og hælen som en grøn stilk udført i metal, minsandten om der ikke også er en med hælen udformet som en lille prismekrone med elektrisk lys indlagt, og der er remmeværk og narrestreger for alle pengene.

Og så har mørket holdt sit indtog – men når butikkerne sent har skoddet til, savner man her rådhuspladsens knitrende neon-beskydning. ***R. Dahlmann Olsen***

Anmeldelser

Bogskriftens udvikling

Austin Grandjean, der er en meget erfaren bogtilrettelægger, udsendte i 1953 en historisk skrifttavle. Det beskedne oplag forsvandt hurtigt.

Han har nu udsendt en ny og lidt omarbejdet udgave, trykt i tre farver hos Langkjær. Tavlen måler 104×74 cm, og er en særdeles dekorativ ting.

For skriftinteresserede er den tillige meget fascinerende. Antikvaskriften har med små variationer holdt sig uændret gennem 500 år. Der er næppe andre brugsformer, der kan opvise en tilsvarende levedygtighed. Men variationer er der. Og tavlen viser hvilken formrigdom, der ligger i det følsomme register indenfor antikvaskriftens hovedform.

Det nye oplag er på kun 500 stk. Prisen er 16,00 kr. og Arnold Busck er eneforhandler.

Normalrum og normalspændvidder

S.B.I. har udsendt sin anvisning nr. 43, med titlen NORMALRUM OG NORMALSPÆNDVIDDER for etageboligbyggeri. Anvisningen er redigeret af arkitekterne M.A.A. *Aage Dalgas Rasmussen og Finn Vedel-Petersen.*

Udfra det af den danske modulkomité vedtagne planlægningsmodul på 3 M (30 cm) som også er dansk standard har man forsøgt at fastlægge en række af boligens normalrum, beboelsesrum, køkkener og baderum, hovedsageligt på grundlag af retningslinierne i S.B.I.s anvisning 31 „Møbleringsplaner". De på grundlag af en række fornuftige krav til møbelantal, møbelarealer og friarealer m. v. fastlagte rum er målsatte i cm og derefter omsat til planlægningsmodulmål på 3 M. Således kan man let ved projekteringen med anvisningen ved sin side imødekomme de brugsmæssige møbleringskrav der stilles fra forbrugeren og de fabrikationsmål der ønskes fra producentens side. Modulmålsætningen har medført en forøgelse af rummenes arealer navnlig i de små rum hvor forøgelsen er størst, men rummeligheden er her blot en tiltrængt forbedring. I bestræbelserne på at opnå en målforenkling i etagehusenes konstruktion og for at åbne mulighed for en udvidet produktionsrationalisering og en udvidet anvendelse af præfabrikerede standardbygningsdele under hensyntagen til at de brugsmæssige krav ikke forringes, fremsættes i anvisningen forslag til *normalspændvidder.* Forslaget fastlægger normalspændvidderne for byggeri med henholdsvis bærende tværskillevægge og bærende hovedskillevægge. Begge serier baseret på planlægningsmodulet 3 M, incl. et vederlag i hver ende på 1 M (10 cm). Endvidere behandler anvisningen målsætning af dækelementer på grundlag af normalspændviddeforslaget. Anvisningen er en uvurderlig hjælp til den omhyggelige planlægger af boligbyggeri, og ikke mere „videnskabelig" end man godt kan være bekendt at have den på tegnestuen. De 8 kr. anvisningen koster er givet godt ud. ***D.B.***

Matadoren

En nytårspublikation fra Permild og Rosengreen.

Matadoren Emilio Redondo er en opadgående stjerne, der stoler på mod og legemskræfter, men han har en brist, hans perfektion mangler de korrekte håndstillinger når det gælder capoten og muletaen.

Ved denne corrida, som bogen omhandler, møder han sin skæbne.

Det er en farlig levevej at være tyrefægter. Først kommer ærgerrigheden, senere selvtilliden, og enden er altid den samme – tvivl og frygt.

Dette er et uddrag af fortællingen i dens egne vendinger. Illustrationerne er dystre og dramatiske.

Med en virtuositet – som matadoren savner – har „persille og rosenkål" i samarbejde med Leif Thomsen serveret denne farvestrålende lækkerbidsken, som et håndgribeligt bevis for firmaets kapacitet i litografisk henseende. ***D.O.***

hæverter, fylder hvert tomrum, og loftet er fuldt behængt med ballonflasker i kurve. Her inde i den røgfyldte bodega står en hørm af dårlig spiritusånde, fims, mados og pissoir. Kan man udskille madosen fra det øvrige, er det virkelig appetitvækkende. Hvidløg, saffran og olie er hovedingredienserne, og når siden en stor Paella de Valencia af Don Juan bliver kommanderet frem på langbordet, så glemmer man snart de øvrige odører.
Ved bordet, hvor Don Juan fungerer som vært, sidder et blandet selskab. Tyreopdrættere, impressarier og tyrefægtningskritikere. Et kontrastrigt indslag udgø-

En side i bogen om matadoren Emilio Redondo

Noter

Dansk Arkitektforening

Det meddeles herved, at foreningens ordinære generalforsamling afholdes lørdag den 23. maj 1959 i Herning. ***Sekretariatet***

Tilfældig navnelighed?

Det svenske tidsskrift Byggmästaren's A-udgave har taget navneforandring til *Arkitektur*. Dette navn bar det iøvrigt i årene 1901–21. Også omslag og lay-out er ændret – så vidt vi kan se inspireret af det danske tidsskrift. Det sidste vil vi ikke bebrejde vore svenske kolleger – det har virkelig pyntet på bladet.

Derimod finder vi det lidt fantasiløst at vælge det samme navn, som det danske udadrettede tidsskrift bærer. Det svenske blad har engelske billedtekster og resuméer og må altså også sigte mod en læserkreds udenfor Skandinavien. De misforståelser, det kan give anledning til, er lige ubekvemme for begge tidsskrifter.

Vi synes, det er meget uheldigt, at Byggmästaren har valgt navnet *Arkitektur* – uanset med hvilke motiver det er sket. Bladet udgives som bekendt ikke af SAR, og vore svenske kolleger har tilsyneladende ingen indflydelse på tidsskriftet – ellers ville de utvivlsomt have hindret navneplagiatet.

24. byggetekniske samtale

Statens byggeforskningsinstitut afholder torsdag den 16. april kl. 20 i Håndværkerforeningens lokaler, Dr. Tværgade 2 A teknisk samtale om *Hvad kræver arbejdspladsen af projektmaterialet for bygningskonstruktioner.*

Samtalen indledes af civilingeniør Sven A. Tyrén, Stockholm, på baggrund af de erfaringer, han har høstet som rådgivende ingeniør og som medlem af Halth-gruppen, der siden 1954 har arbejdet med spørgsmålet om den mest hensigtsmæssige projektering af bygningskonstruktioner.

Anmeldelse om deltagelse i mødet må på grund af den begrænsede plads ske forud til Statens Byggeforskningsinstitut, MI 5630, så tidligt som muligt. Deltagerne vil senest 8 dage før mødet modtage et eksemplar af indlederens manuskript.

Nye akademi-professorer

Akademirådet har til to ledige professorater på arkitektskolen indstillet arkitekt Erik Herløw til professoratet i industriel formgivning, og arkitekt Jens Chr. Thirstrup til et professorat i elementær husbygning.

Mindesmærke i Dachau

Le Comité International de liaison des Anciens Déportés de Dachau har udskrevet en international konkurrence om et mindesmærke for ofrene fra koncentrationslejren Dachau.

Konkurrencen, som er i én etape, har en samlet præmiesum på 100.000 belgiske francs, og heraf er 1. præmien på 30.000 belgiske francs (ca. kr. 4.135.–).

Indleveringsfristen er 31. maj 1959, og program med bilag kan erhverves hos M. G. Walraeve, Secrétaire Général du Comité International de Dachau, 35 Rue de Haerne à Bruxelles (Belgique) mod indbetaling af et beløb på 200 belgiske francs. Iøvrigt ligger programmet til gennemsyn i sekretariatet.

Konkurrenceudvalget

Hvor må børnene være

På Danske Kvinders Nationalråds børnehavemøde på Christiansborg den 26.–27. februar var hovedemnet *halvdagsbørnehaver.*

I det indledende foredrag påviste Kirsten Sigsgaard, at vor tids samfunds- og bystruktur ikke gør det muligt for børnene at lære samarbejdets kunst. De er ofte dagen igennem isolerede i en lille lejlighed sammen med moderen. Iøvrigt til lige stor skade for børn og mødre.

Halvdagsbørnehaven giver børnene mulighed for at være sammen i gruppearbejde og leg og mødrene får frihed til at deltage i erhvervslivet eller på anden måde knytte kontakt med samfundslivet uden for hjemmets fire vægge.

Med overbevisende argumenter understregede Kirsten Sigsgaard halvdagsbørnehavens familiepolitiske betydning. Men også økonomisk kan der siges adskilligt til fordel for korttidsbørnehaverne. De kan være primitive sammenlignet med heldagsbørnehaverne, hvor man må fastholde den høje bygningsmæssige og tekniske standard. Et beskedent hus eller nogle hobbylokaler f. eks. i forbindelse med en boligbebyggelses legeplads kan ofte gøre fyldest.

Man kan her i Danmark opnå tilskud til halvdagsbørnehaver på samme gunstige vilkår som til heldagsbørnehaver. Alligevel har korttidsbørnehaverne ikke opnået større udbredelse. Der savnes utvivlsomt et incitament.

Hvis det i forbindelse med nyt boligbyggeri blev almindeligt at reservere nogle lokaler, der var egnet til dette specielle børnehavearbejde, ville det formentlig omgående medføre, at en række halvdagsbørnehaver blev oprettet. Interessen hos mødrene er der ihvertfald.

Et par mandlige repræsentanter for den forebyggende børneforsorg udtrykte en betydelig skepsis over for tanken og betvivlede tilstedeværelsen af et behov. Disse synspunkter vakte absolut ikke gehør i forsamlingen.

Aasny Stoltenberg, der er en af pionererne i de norske husmødres arbejde for halvdagsbørnehaver, beskrev det kolossale arbejde det har været, at vinde myndighedernes forståelse for ideen. Men ideen har vundet husmødrene i en sådan grad, at der i dag i Oslo er dobbelt så mange korttidsbørnehaver som daghjem.

I Sverige føres der som bekendt siden Myhrdalernes betænkning en langt mere bevidst familiepolitik end her i landet. Stefan Oljelund fortalte, at der i Sverige findes 2–3 gange så mange halvdagsbørnehaver (bl. a. i form af lekskoler) som heldagsinstitutioner. De er som regel kommunale og er et selvfølgeligt tilbehør i enhver bebyggelsesplan.

Som medarrangører til møderækken stod en række politiske organisationer og iøvrigt også boligselskaberne. Når man hertil lægger den entusiastiske stemning, der herskede på møderne, kan der næppe være tvivl om, at arkitekterne må til at tage halvdagsbørnehaverne med i betragtning ved planlægningen af de nye boligområder. ***p.***

Et legepladsselskab

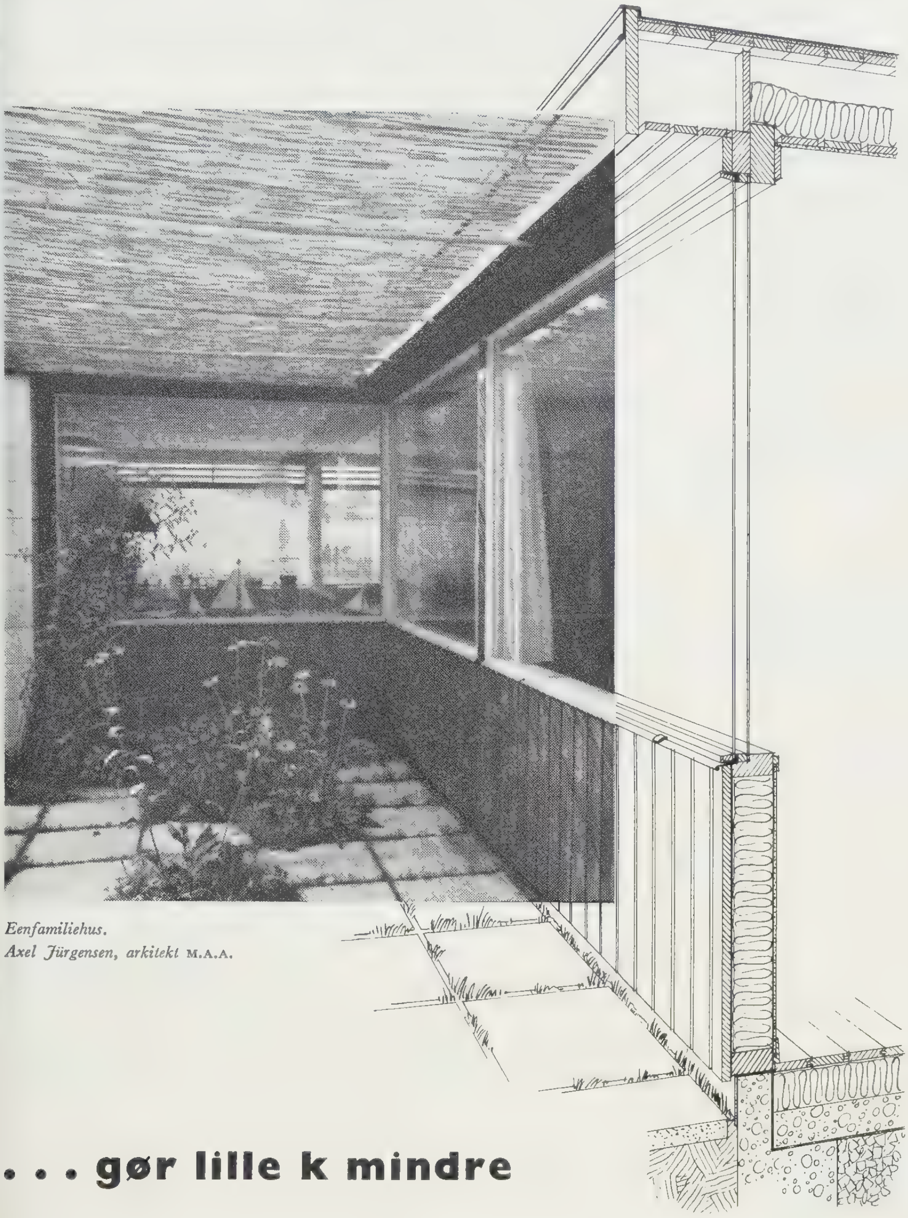
En kreds af interesserede har stiftet Dansk Legepladsselskab, der har til formål at virke for bedre legemuligheder for børn, specielt for den legepladsform, der kendes under navne som skrammellegeplads, huleby, byggelegeplads o. l. Desuden vil det nye selskab virke for kontakt med lignende bestræbelser i udlandet.

Bestyrelsen består af havearkitekt, professor C. Th. Sørensen, forfatteren og pædagogen John Bertelsen, havearkitekt Erik Mygind, arkitekt Max Siegumfeldt og seminarieforstander Jens Sigsgaard. Sidstnævnte er selskabets sekretær.

Byggeomkostningsindeks oktober 1958

(1955 gnstl. = 100)	1955	1956	1957	1958
Januar	98	102	106	107
April	100	103	107	108
Juli	100	104	107	107
Oktober	101	106	108	107
Gnstl. årsindeks	100	104	107	
Heraf Materialer	100	104	107	
Heraf Arbejdsløn	100	105	108	

Rockwool Batts i ydervægge . . .

Eenfamiliehus.
Axel Jürgensen, arkitekt M.A.A.

. . . gør lille k mindre

Der er utallige nye eenfamiliehuse, hvor husets sydfacade helt eller delvis består af en let stolpekonstruktion beklædt med brædder. Dens artistiske virkning er det smukke sammenspil mellem træværk og mur, og der skaffes også større boligareal med den tynde ydervæg.

Men denne konstruktion stiller store krav til isolering. Boligministeriet foreskriver, at en let ydervægs transmissionskoefficient, „lille k", skal være under 0,60.

Problemets løsning er Rockwool Batts, som foruden den meget store varmeisolationsevne også har mange andre gode egenskaber. Den er ikke brændbar, optager ikke fugt, er endda direkte vandskyende, er uorganisk, og kan derfor ikke rådne eller angribes af svamp. Desuden er det nemt at tildanne Batts'en i enhver tænkelig form ved hjælp af en almindelig kniv.

Illustrationen viser en meget anvendt let ydervægskonstruktion med 100 mm Rockwool Batts. Konstruktionens varmegennemgangstal $k = 0.32\ kcal/m^2 \cdot h \cdot °C$. Denne isolationstykkelse er ifølge Statens Byggeforskningsinstitut den økonomisk optimale. Efterfølgende skema angiver konstruktionens k-værdi ved andre isolationstykkelser.

Battstykkelse i mm	30	50	70	80	90	100	110	120
k i $kcal/m^2h°C$	0,71	0,55	0,42	0,38	0,35	0,32	0,31	0,30

Den anvendte Rockwool Batts 112 er velegnet både til lodrette og vandrette konstruktioner. Den er tilstrækkelig stiv og indebærer ingen risiko for sammensynkning. Rockwool Batts 112 leveres i størrelserne 40×45 og 60×90 cm samt i størrelsen 27×45 cm til anvendelse i hule mure. (Rockwool Batts 112 E). I tilgift til deres gode egenskaber er Rockwool Batts også økonomiske. I forhold til isoleringsevnen er intet isolationsmateriale billigere end Rockwool Batts.

AKTIESELSKABET ROCKWOOL . FREDERIKSBORGGADE 18 . KØBENHAVN K . TLF. C. 9575

Tagpap uden tårer

A/S Jens Villadsens Fabrikker har fulgt sine instruktionsblade op med en instruktionsfilm, *Der bygges i Norden*. Vi bringer her en anmeldelse af filmen.

Tagpapdækning var en gang et lag tjærepap, der hvert forår glinsede smukt nytjæret i sort kontrast til nykalkede façader. Siden blev det to lag – og nu er det blevet til en mangfoldighed af lag, lag af asfaltpap, af pap med glasfiberarmering, dampdiffusionstætte lag og pap med stenene på den „forkerte“ side. En ny kunstart er opstået, båret frem af de flade tage og små og store terrasser – eller er det omvendt.

Det står altså til troende, at i den mosaik, der hedder en beskrivelse, hører tagpapdækningen ikke til de positioner, der kan nøjes med få omend velvalgte linier, og tagpapfabrikkernes tekniske afdelinger er da også den projekterende til stor hjælp med forslag og belærende skitser.

A/S Jens Villadsens Fabrikker har nu fulgt sine instruktionsblade op med en instruktionsfilm i farver, der havde premiere først i februar måned. Instruktionsfilm er desværre endnu et lidt forsømt område indenfor byggeriet, og det er derfor kun glædeligt, når et firma vil ofre tid og penge på en så krævende opgave, som en sådan film er og må være, hvis den skal kunne bære betegnelsen instruktion med rette.

„Der bygges i Norden“ lever i alt væsentligt op til at være en saglig og instruktiv gennemgang af built-up tagdækning og dækning af terrasser, og skam få den, der tænker ilde om, at navne som Icopal og Villadsen forekommer nogle gange i filmen. Det skulle da være i filmens sidste minutter, hvor en klipning i den for langtrukne reklamefinale var værd at overveje.

Indledningsvis slår filmen fast, at firmaet er skandinavisk, og det gøres ret charmerende med glimt fra de respektive hovedstæders rådhuse og med speakere i de lokale dialekter. Sagligheden tager sin begyndelse med glimt fra tagpapfremstilling og glider derpå over i filmens lange og instruktive hovedafsnit, der – da ikke alle problemer kan behandles indenfor de givne minutter – altså beskæftiger sig med built-up og dækning af terrasser. Dette afsnit af filmen berettiger den til en plads også i undervisningen på f. eks. de tekniske skoler, de høje som de lave.

Men tagpap er pap på taget, og dette fører hen til, at der er et hus nedenunder. I sin sidste fjerdedel, bortset fra den nævnte finale, tager filmens fotografer og instruktører rundt på en dejlig ferietur til en del nyere byggeri i de nordiske lande. Det er hastige, men velserverede glimt af nordisk arkitektur, og en nærliggende fristelse til at dvæle ved den kendsgerning, at al den viste arkitektur trives under pap, er lykkeligt undgået.

Når filmen strammes lidt op med saksen fra de nuværende 32 til 27–28 minutters spilletid, kan Jens Villadsens Fabrikker sende en veldrejet instruktionsfilm ud til de uden tvivl mange interesserede.

Sven

AKITON harmonerer fuldendt med linjer og farver i moderne bolig-arkitektur. Fremfor alt er det tæt og holdbart. Der ydes 10 års garanti på AKITON B, som fås i smukke og hensigtsmæssige farver: grå, grøn, rød og sort.

- tættere tag findes ikke.

AKTIESELSKABET FOR KEMISK INDUSTRI
Amaliegade 15, København K. - C. 63 88

NY BAHCO KØKKENVENTILATOR
- mere effektiv og lydsvag

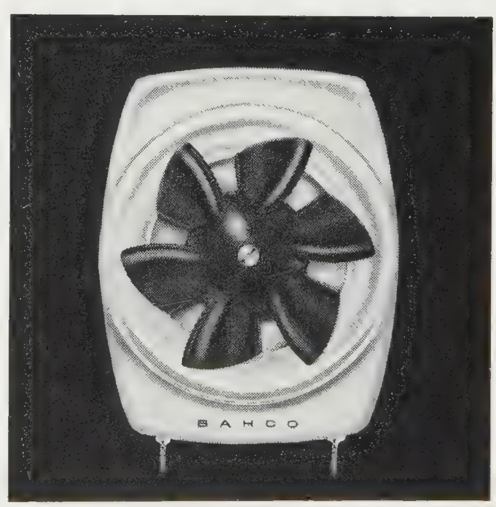
BAHCO's nye køkkenventilator PKE 16 har 50 % større kapacitet med kun den halve hastighed. Den yder 440 m3/t ved fri udsugning - og er nu fuldt effektiv også i større køkkener og i etageejendomme.

Den er meget lydsvag som følge af den lave hastighed – 1350 omdr./min. – samt den specielt udformede vinge og indsugningsring.

Ventilatoren har indbygget lukkeanordning af rustfrit stål (irisblænde) og strømafbryder, begge reguleret af en kuglekæde.

Den er fremstillet i ovnlakeret metal – hvid m/blå vinge. Pris kr. 235,–.

Alle krav er opfyldt med den nye BAHCO ventilator – enhver husmoders ønske i et moderne køkken.

Designed af Sigvard Bernadotte og Acton Bjørn

Vore konsulenter demonstrerer gerne den nye BAHCO for Dem - ring blot Minerva 3700

A/S BAHCO-PRIMUS
Nr. Søgade 35, K

Socony Building, der som det første højhus er helt beklædt med rustfrit stål

Skyskraber af rustfrit stål

Façadebehandlingen, dens art og holdbarhed over for vejrligets indflydelse, er i væsentlig grad med til at bestemme en bygnings levetid. Spørgsmålet er aktuelt i storbyerne, hvor façaderne i særlig grad er udsat for nedbrydende påvirkninger, og bygningernes højde gør façadereparationer kostbare.

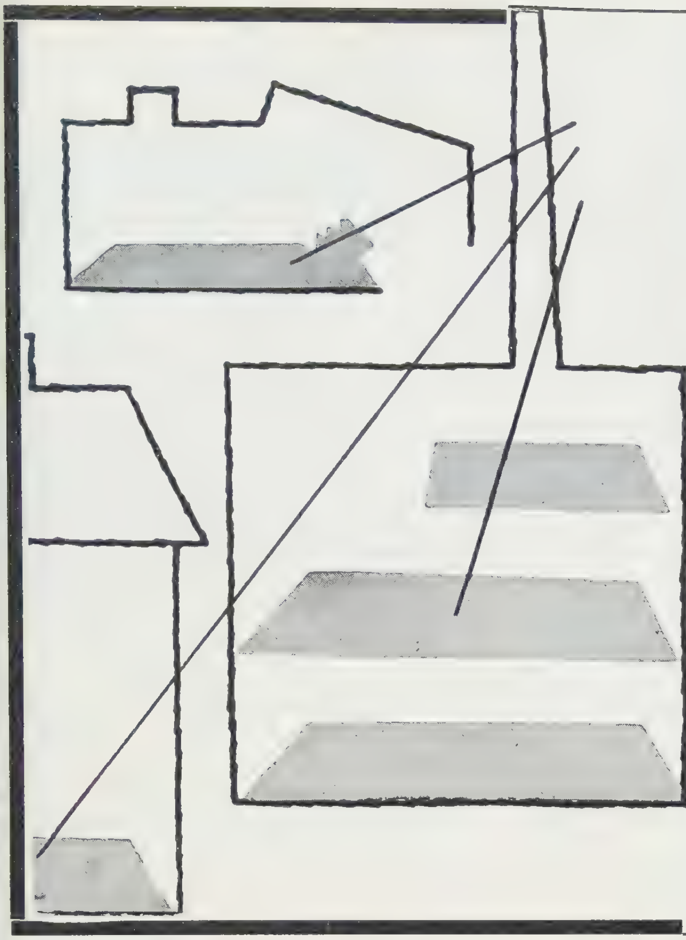
Som en konsekvens bl. a. heraf er mursten og puds et forladt stadium i de fleste storbyers højhuse, der istedet står med en façadebeklædning, der let lader sig rengøre, og hvor vedligeholdelsen er minimal. Registret spænder over støbte plader med glittet overflade, beklædning med særlige tegl, kalkstensmarmor og „rigtig" marmor, hærdet glas og aluminium – og nu også rustfrit stål.

En ny skyskraber i New York, Socony Mobil Building, der dækker over et areal på godt 8000 m² i Manhattan og med sine 45 etager rager 170 m op over gaden, præges som den første af det rustfrie stål i façaderne. Bygningen er – som almindeligt forekommende i USA's højbyggeri – opført med et stålskelet, der lukkes inde af prefabrikerede „curtain walls", og den udvendige beklædning af disse elementer er udført af 1 mm rustfri stålplade, der i en 2000 t presse har fået en meget karakteristisk prægning med geometriske figurer, der kan minde om slibningen af krystalglas. Denne usædvanlige profilering, der så stærkt afviger fra de sædvanlige riflede overflader, medvirker til at give de 7000 stålplader et endnu mere strålende udseende.

Socony Mobil Building har iøvrigt kostet 45 mill. dollars, der er brugt 21.000 t stål til den bærende konstruktion, 2000 vinduer og 7000 ydervægselementer, og der er 35 „tænkende" elevatorer. Opførelsestiden har været ca. 22 måneder.

BC-TT

Kilde: Die Bauzeitung, nr. 5, 1958. (Tyskland).

STØVFRI BETONGULVE MED

ALIFA·DB

Før kunne betonstøv ikke undgås – det kan det nu! Alifa DB er en speciel plasticopløsning, som *imprægnerer* beton'en, trænger ned i overfladen og holder mineralkornene fast i et elastisk greb. Man får renere, mere slidstærke og helt *støvfri* gulve.

Alifa DB anvendes til *alle* slags betongulve, bl. a. i industrivirksomheder med tung truckkørsel.

YHANCO I/S

Centrumgården . Vesterbrogade 6 D
København V . Telefon MI 3131 . PA 2397

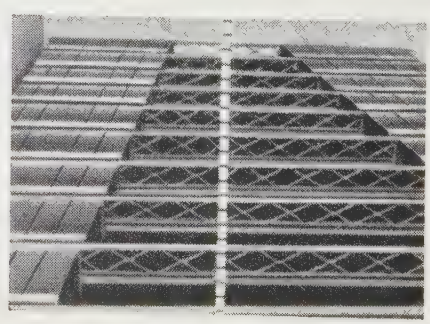
Stålforskalling til nye opgaver

Jernbetonforskalling er et område, der har været genstand for en intensiv bearbejdning i de senere år. Fra den traditionelle træforskalling er udviklet dels stålforskalling, dels forskalling bestående af glatte krydsfinerplader, og endelig kan hele betonelementproduktionen ses som et udtryk for et forsøg på at flytte forskallingsarbejdet fra byggepladsen til en fabrik.

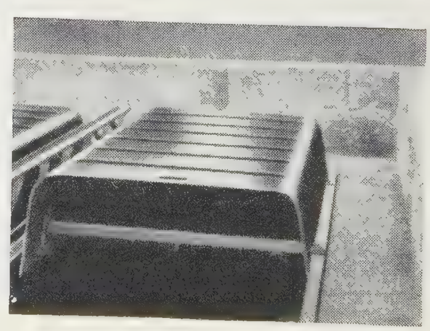
Det forskallingssystem, der skal omtales her, består, som fig. 1 viser, af bærebjælker af stål med en gitterudfyldning ligeledes af stål. Mellem disse bærebjælker indlægges selve stålforskallingen, og her ovenpå kan så betonen udstøbes. Afformningen foretages ved at udløse de på fig. 2 synlige, dobbelte stænger, der er sikret ved hjælp af en bindetråd. Når stængerne er udløst, krummes forskallingselementet, så det er let at få løs fra betonen. Derimod bliver jerndragerne siddende i betonen som endelig armering. Den eneste armering, der derfor er nødvendig ved normale belastninger, er en let fordelingsarmering. Den færdige betonplade bliver herefter en ribbeplade, der udmærker sig ved en god betonøkonomi, og da samtidig forskallingsarbejdet er meget forenklet, er systemet konkurrencedygtigt under forudsætning af genanvendelse af forskallingselementerne. Disse må derfor omhyggeligt renses efter hver anvendelse og behandles med formolie, så de kan bruges igen.

Systemet indebærer visse andre fordele. Normalt regner man med en uges tid fra tidspunktet fra støbning til tidspunktet for afformning af et dæk. Ved dette system er det derimod muligt at afforme allerede efter 2–3 dages forløb, hvilket naturligvis medfører et hurtigere byggeri og samtidig medfører, at forskallingsmateriellet kan udnyttes bedre.

Firmaet har udarbejdet en dimensioneringstabel, der i Tyskland umiddelbart anvendes. Ved små

Bærebjælker af stål med gitterudfyldning af stål

Stål-forskallingselement

spændvidder, d. v. s. op til ca. 4 m anvendes ingen tillægsarmering. Ved større spændvidder fremgår det af dimensioneringstabellen, hvilken tillægsarmering, der skal anvendes. Undersiden af forskallingsdragerne er således udformet, at der herpå kan fastgøres et bræt, der så kan anvendes til fastgørelse af loftsbeklædningen.

Systemet er blevet afprøvet på en række prøvningsanstalter. Der fremgår af prøvningsattesterne den interessante detalje, at lydisoleringen over for luftlyd er forholdsvis god, bedre end man skulle vente, når man blot ser dækkets egenvægt. Årsagen hertil ligger formodentlig deri, at dækket i virkeligheden består af 2 dele, selve ribbepladen, der er forholdsvis tung og derfor har en anden svingningstid end den anden del, nemlig loftbeklædningen.

Prisen pr. løbende meter profilstål (drager) er ca. 12,50 kr. Til 1 m^2 bruges 1,5 lb. m profilstål, idet afstanden mellem profilstålene er 62,5 cm. Pr. m^2 koster drageren derfor kr. 20,00, fordelingsarmeringen ca. kr. 1,75 og 80 ltr. beton ca. kr. 4,80, medens arbejdslønnen skønsmæssigt er ca. kr. 5,40, hvilket giver en m^2 pris på kr. 32,00. *BC-TT*

Fabrikat: Kaiser Massivdecke, Frankfurt/Main, Tyskland.

Allinge-Sandvig Borgerskole

***Arkitekter: Preben Hansen i samarbejde med Gunnar Jensen og Finn Monies,* M.A.A.**

I forbindelse med gengivelsen af Allinge-Sandvig Borgerskole i Arkitektur 1/1959 blev der kun bragt en liste over leverandører, mens håndværkerlisten ved en beklagelig fejl var udeladt. Vi bringer her en liste over håndværkerne ved opførelsen af skolen i Allinge-Sandvig.

Håndværkere

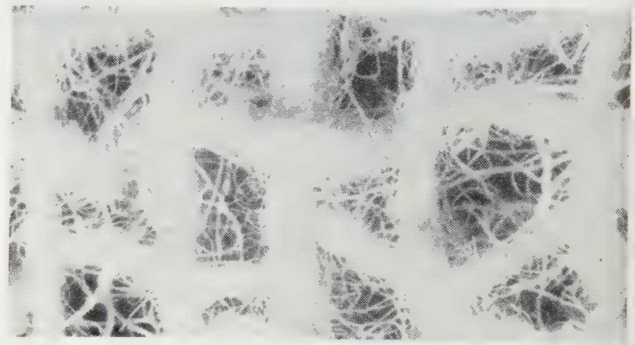
Beton- og murerarbejdet: Murermester Carl Nielsen, Rønne. *Tømrerarbejdet:* Tømrermester Louis Kofoed, Allinge. *Snedkerarbejdet:* Snedkermestre Olsen & Jensen, Tejn. *Glarmesterarbejdet:* Glarmester B. Berg Sørensen, København. *Malerarbejdet:* Malermester Karl P. Nielsen, Allinge. *El-installationer:* Installatør Sv. Aa. Andersen, Allinge. *Blikkenslagerarbejdet:* Blikkenslagermester Niels Grooss, Allinge og blikkenslagermester Knud B. Hansen, Rønne. *Varmeinstallation:* Bornholms Mejerimaskinforretning, Rønne. *Gas & vand:* Blikkenslagermester Niels Grooss, Allinge. *Smedearbejdet:* Smedemester William Carlsen, Allinge. *Tagpap:* Tømrermester Louis Kofoed, Allinge. *Anlægsgartner:* Sigurd Larsen, Rønne. *Linoleum:* A/S C. Olesen, København. *Stålvinduer:* A/S C. B. H. Stålvinduefabrik, Esbjerg, *Inventarsnedkerarbejde:* Snedkermester Karl Jørgensen. Allinge. *Montering af sløjdsal:* Anders Lervad & Søn, Askov pr. Vejen. *Gardiner:* Fritz Reusch, Allinge.

Brugskunst

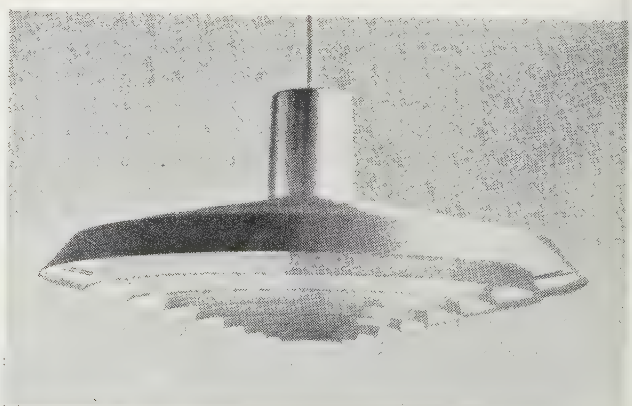
Møbler Textiler Lamper

I denne bog vises et udvalg af møbler, textiler og lamper, foretaget blandt de bedste danske arbejder på disse områder. Det er arbejder af blivende værdi. Det er ikke kun det sidste nye — nogle af møblerne er for eksempel mere end tyve år gamle, men alle de viste ting kan købes i dag. Denne bog gør det muligt for den interesserede — også udenfor fagfolkenes kreds — at orientere sig, for eksempel forud for en nyanskaffelse. For at gøre denne orientering realistisk gives der oplysning om blandt andet tingenes materialer, størrelser og pris. Især oplysningen om pris er værdifuld og samtidig noget helt nyt for bøger af denne art.

Tekst og redaktion af boligkonsulenterne Birgit og Christian Enevoldsen. 108 sider med 187 illustrationer. Tysk og engelsk oversættelse. Indb. Pris kr. 28.
Udsendt af Arkitektens Forlag, Bredgade 66, København K

Udsnit af uldent gardin udført af Poula Trock (forstørrelse)

Lampe tegnet af Poul Henningsen for Louis Poulsen & Co.

Stol og bord tegnet af Poul Kjærholm for E. Kold Christensen

ALLET VINDUER

ALLET vinduer og døre i speciel letmetallegering fremtræder med smuk sølvsatinfarve og er meget holdbare. Leveres anodiserede, hvorved vedligeholdelse udover almindelig afvaskning spares. Særlige hulrumsprofiler giver meget stor styrke. Forslag og tilbud udarbejdes.

PEDERSHAAB MASKINFABRIK A/S

Brønderslev Tlf. *450. Telegr.-adr.: Cementindustri
Aalborg Nyhavnsgade 26 . Telefon *2 74 55
Aarhus Park Allé 15 . Telefon *3 14 00
København K Rosenborggade 1 . Telefon C. *14066

Der
er
forskel
på
skjulte knægte

- de helt rigtige
til mur- og betonvægge har

nr. **S 1145** malede og
nr. **S 1146** galvaniserede

B R Ø D R E N E D A H L A/S

KØBENHAVN	AARHUS	ODENSE	NYKØBING F
Ekspd.: TLF. 30 11 44	TLF. 2 70 00	TLF. 11 83 11	TLF. 85 36 55
Kontor: Central 6585			

HUSMODEREN SIGER:

System-køkkenet fra NORDIA-DAN giver os husmødre en god og rationel arbejdsplads og arkitekter og bygherrer mange fordele, fordi NORDIA-DAN kan sammenbygges til en række varianter af elementer, og kan tilpasses ethvert areal.
Det betyder desuden små transportomkostninger.
Og NORDIA-DAN kan samles uden andet værktøj end en skruetrækker.
Kort leveringstid.

FINSENSVEJ 9 . KØBENHAVN F . TELEFON FASAN 5095

NORDIA-DAN

THRIGE

ELEVATORER

— til ethvert formål —

Meddelelser fra

DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND
Bredgade 66, København K
Telefon *Minerva 1290

Vedr. offentlig projekt-konkurrence om en skole i Birkerød

Spørgsmål:

1. Skal der på grunden indrettes cykleparkering? I så fald for hvor mange cykler? I modsat fald, hvor skal cyklerne da stå?
2. Hvilken funktion har post nr. 4 „lokale"?
3. Koten på stadion?
4. Hvem bruger bespisningslokalet, spises der på skift?
5. Er man principielt imod decentraliseret spisning?

Svar:

1. Ja. I første omgang ca. 100 pladser, senere ca. 200.
2. Håndgerning eller lignende undervisning.
3. Koten på stadion er 47,21.
4. Forældremøder og foreninger. Der finder ingen skolebespisning sted.
5. Anses for besvaret under 4.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Tidsskrifter modtaget indtil 1. december 1958

Architectural Record 4/58
Inland Steel. Arkitekter: Skidmore, Owing & Merrill. Kontorbygning med façadebeklædning af rustfrit stål. (10 s. ill.) – Lewis Mumford: The Highway and the City. (8 s. ill.) – Building Types Study: Moteller. (31 s. ill.)

Architectural Record 11/58
Arbejder af Eliot Noyes. (12 s. ill.) – 8 amerikanske énfamiliehuse. (16 s. ill.) – Building Types Study: Cafeteria- og køkkenindretning i Skoler. (24 s. ill.)

Architectural Record 12/58
Tre arbejder af Pier Luigi Nervi. (11 s. ill.) – Building Types Study: Kirker. (20 s. ill.)

Architectural Record 1/59
Finland og arkitekt Aalto. (11 s. ill.). – Building Types Study: Fabriksbygninger. (24 s. ill.)

Architectural Review 12/58
Anneks til „The Old Vic". (5 s. ill.) – William H. Jordy: Seagram's kontorbygning. Arkitekter Mies van der Rohe og Philip Johnson. Kommentar af Peter Smithson. (9 s. ill.)

SMEDE-ARBEJDE

VIGGO DENCKER

Gl. Kongevej 136 - 138
Kbhvn. V. — *C. 11 88

EL-ANLÆG

Special

PERSIENNER I LETMETAL OG STÅL

Mørkelægning **Gardinstænger**

Vi anbefaler vore persienner for indbygning i dobbelte vinduer. Special-solskærme af aluminium til udvendig montering. Har De en opgave for afblænding eller mørkelægning, så send os den. – Vore specialister er altid til Deres tjeneste med forslag.

Special-persienner er bl. a. leveret og monteret i:

Statens Husholdningsråds nybygning.
Københavns Militær-hospital.
Flyvestationen, Værløse.
Dragør Skole.
Tivolis koncertsal.
Postgirokontorets bygning.
Københavns Kommune-hospital.
Falkonergårds gymnasium.
Amtssygehuset, Maribo.

Udvendige solskærme i aluminium er leveret til:

Buddinge skole. Rødovre rådhus.

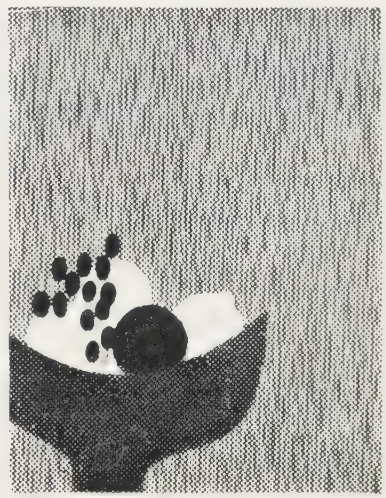
Dansk Rullegardin Industri

v/ H. PERSSON

Gl. Kongevej 143, V - Tlf. Eva 6144, 6145. Ve 5180

Persienne monteret i koblet vippevindue og koblet torammet vindue kan ses på vore stande nr. 658 og 659 i Byggecentrum

---

Fiona TAPET

- anset og velset

Sikkerhedsstillelse

for entrepriser og leverancer

Dansk Kautionsforsikring-Aktieselskab

Gl. Torv 14 Telefon 6143 København

ATELIER ELEKTRA

Tlf. Mi. *4222

Architectural Review 1/59
Preview 59
I dette nummer vises udelukkende projekter: boligbyggeri, kontorhuse, kirker osv.

Architectural Review 2/59
J. M. Richards: Brasilia. (4 s. ill.) – Præsidentpalæet i Brasilia, arkitekt: Oscar Niemeyer. (4 s. ill.)

l'architecture d'aujourd'hui nr. 80 okt/nov. 58
Byplanlægning, projekter og igangværende arbejder i franske byer, Rotterdam, Oslo og byer i USA. (41 s. ill.). – Konkurrencen om en plan for Berlin. (8 s. ill.). – Brasilia. Lucio Costa's byplan og Oscar Niemeyers præsidentpalæ, regeringsbygninger, katedral m. m. (24 s. ill.)

l'architecture d'aujourd'hui nr. 81 dec/jan 58/59
Marcel Breuer, Pier Luigi Nervi og Bernhard Zehrfuss: Unesco i Paris (31 s. ill.) – Roland Rainer: Sportshal i Wien. (9 s. ill.)

L'architettura nr. 40 febr. 59
Giuseppe Samona: La Torre Velasca a Milano, den mest diskuterede skyskraber i Europa. Arkitekter: Belgiojoso, Peresutti og Rogers. (17 s. ill.)

Arkitektur (tidligere Byggmästaren A) no. 1/59
Eksempler på større boligbebyggelser i Sverige.

Arkhitehti/Arkitekten 5/58
Konkurrencen om bygninger for Social-højskole i Tammerfors. (11 s. ill.) – Eksempler på kontorhuse i Finland.

Arkhitehti/Arkitekten 6-7/58
Konkurrencen om en kirke i Lauritsala. – Teknologbyens kapel, arkitekter Kaija og Heiki Siren. Iøvrigt artikler om og eksempler på kirkebygninger.

Arkhitehti/Arkitekten 8/58
Boligbyggeri i Finland.

Baukunst und Werkform 2/1959
Theodor-Heuss-bygningen, en tilbygning til Germanisches National-Museum, Nürnberg. Arkitekter: Sep Ruf og Harald Roth. (13 s. ill.) – Ein grosser Meister – auch der kleinen Dinge. Eksempler på arbejder af Arne Jacobsen. (4 s. ill.) – Arbejder af Fritz Jaenecke og Sten Samuelson. (8 s. ill.)

Bauen und Wohnen 1/59
Seagrams kontorbygning i New York. (8 s. ill.) – Konkurrencen om rådhuset i Marl. (3 s. ill.) – Eksempler på kontorhuse.

Referatkort til nr. 5

728.2(43)

HANSAVIERTEL BERLIN OBJEKT 27

Arkitekt: Professor Kay Fisker, M.A.A.

Boligbebyggelse opført i forbindelse med den internationale byggeudstilling, *Interbau,* i Berlin 1957 og 1958. Bygningen består af et hus i 4 etager med kælder, sammenbygget med et 3 etagers hus uden kælder. Ialt 16 lejligheder, heraf 8 i 2 etager. Der vises planer i mål 1:100 af 2 lejlighedstyper, samt façadetegning, eksteriør- og interiørfotografi. Beskrives af arkitekten.

Arkitekten, nr. 5/1959, side 85

727.3:725.5 (66)

MEDICINSK UDDANNELSES-CENTER I NAIROBI

Arkitekter: T. D. Gedrych, A.R.I.B.A. og Peer Abben, M.A.A.

Det her viste *Medical Training Centre* i Nairobi, Kenya er opført som en del af det eksisterende *King George VI-Hospital.* Det rummer administration, auditorium, bibliotek, klasseværelser, spisesal, værksted og vaskeri samt sovesale for elever og boliger for funktionærer. Disse funktioner fordelt i forskellige bygninger. Der vises beliggenhedsplan, planer, snit og façader af de vigtigste bygninger samt en del fotografier af bygningerne. Beskrives af arkitekterne.

Arkitekten, nr. 5/1959, side 88

711.4

NYE BYDELE EFTER HELHEDSPLANER

Af banechef, civilingeniør Sv. Thorning Christensen

I *Arkitekten* nr. 24/1958 skrev professor Steen Eiler Rasmussen en artikel med ovennævnte titel. Som et svar på denne artikel skriver banechefen her om nogle af problemerne i forbindelse med jernbanens placering i en bydels helhedsplan. Banechefens artikel efterfølges af et gensvar fra professor Steen Eiler Rasmussen.

Arkitekten nr. 5/1959, side 96

LOKALER TIL LEJE

Eksklusive kontorlokaler. 80–10 m² ved et af Københavns mest centrale centre er tilleje snarest. Yderst velegnet for arkitekter og ingeniører. Tegnestue på ca. 45 m² forefindes. Henvendelse C. 7979.

STILLING SØGES

To unge schweiziske arkitekter søger beskæftigelse 1. maj eller senere (sammen eller hver for sig). Taler tysk, fransk og noget dansk. Henvendelse til Præsidenten for Den Danske Koloni i Schweiz, *W. Sørensen,* Krokusveg 5, Zürich.

Dygtig medarbejder søges snarest. Henvendelse: *Kai Agertoft og Juul Møller,* Gl. Strand 52, K. Byen 4800.

Arkitekt M.A.A. 30 år, 5 års praksis, søger stilling i København eller omegn. Billet mrk. 963 til *Arkitekten,* Bredgade 66, K.

Arkitekt med mangeårig erfaring, såvel projektering som arbejdsledelse, søger deltidsbeskæftigelse. Gerne som hjemmearbejde. Billet mrk. 964 til *Arkitekten,* Bredgade 66, K.

Arkitekt, 30 år, afgang, rutineret og velanbefalet ledig pr. 15. april. Billet mrk. 965 til *Arkitekten,* Bredgade 66, K.

STILLING TILBYDES

Medarbejder, gerne med afgang, søges snarest til tegnestuen (sygehusbyggeri). Arkitekt *Gunnar Glahn,* Hammerensgade 4, K. Palæ 470.

Nogle medarbejdere søges. Tiltrædelse kan ske straks eller senere indenfor 1/2 år. *Dan Fink.*

1 à 2 arkitekter med afgang fra akademiet (eventuelt nær forestående afgang) søges snarest. *Charles K. Gjerrild,* arkitekt M.A.A. Kongevej 50, Viby, Aarhus, tlf. 4 10 04 - 4 07 44.

Danske arkitekters tegnestueservice

Lad D.A.T. hjælpe Dem med tegnearbejdet. Henv. A. A. Bredgade 66, eller tlf. Farum 506.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania,** Minerva 428.

Referatkort til nr. 6

06.063:727.3

KONKURRENCEN OM EN HØJSKOLE VED HELSINGØR

Konkurrencen om en højskole ved Helsingør, udskrevet af Arbejdernes Oplysningsforbund og De samvirkende Fagforbund, blev afgjort i slutningen af 1958. Arkitekt Jørn Utzon fik tildelt 1. præmie og 3. præmie, arkitekterne Jarl Heger, Ebbe og Karen Clemmensen tildeltes 2. præmie. Herudover indkøbtes forslag af Max Brüel, Gehrdt Bornebusch, Jørgen Selchau og Henning Larsen i samarbejde med havearkitekt Sven Hansen af Gert Edstrand og Poul Erik Thyrring og af Salli Besiakow og Niels Andersen.

Foruden disse forslag gengives her forslag af Ib Rasmussen og Bretton Meyer, af Viggo Møller-Jensen, Thyge Arnfred og Anders Grum, af Mogens Clausen og Uffe Olrik, af Max Brüel, Gehrdt Bornebusch, Jørgen Selchau og Henning Larsen og af Kay Agertoft og Jørgen Juul Møller.

Tekst af arkitekt Tobias Faber. 13 sider.

Arkitekten, nr. 6/1959, side 101

Indholdsfortegnelse for artikler på annoncesiderne

Arkitekten 5/1959

Byggeteknisk orientering

Arkitekten 6/1959

Byggeteknisk orientering

HVORFOR ISOLERER MAN HULMURE MED FLAMINGO....

FORDI FLAMINGO perlestore kugler er, **1)** **vandskyende** (isoleringsevnen forsvinder ikke med årene), **2)** helt glatte, ingen hårrørsvirkning, (derfor ingen fugtskjolder på væggene), **3)** varmesåvelsom lydisolerende (over 99 % luft), **4)** syrefri (ætser ikke binderne), **5)** garanteret lugtfri, (ingen sundhedsfare), **6)** skrumpefri, (uændret isoleringsevne fremover), **7)** fjerlette (øver derfor ikke tryk på muren), **8)** kan blæses ind i murens hulrum med en alm. blæser, uden at det støver ind i stuerne, uden at der danner sig skumstriber langs panelerne, og uden at der skal bores huller i murstenene, **9)** mængden af indblæst materiale kan kontrolleres nøjagtigt.

Ved at indblæse *Flamingo* i hulmure opnår man i reglen en k-værdi på helt nede omkring 0,3. Denne enestående isolering (svarende til alm. kølerumsisolering) medfører naturligvis en meget kraftig nedgang i brændselsomkostningerne, ligesom ubehagelig strålekulde fra væggene helt undgås.

Det „teoretisk rigtige" hulrumsfyld er med Flamingo blevet en praktisk realitet – og til den laveste pris pr. effektiv isoleringsenhed. Pris indblæst, alt incl. ca. 11,- kr. pr. m^2 mur – efter murens beskaffenhed. Isoleringsinvesteringen forrenter i reglen sig selv ved brug af det uforgængelige Flamingo materiale med 35 til 50 % *hvert år* – og denne form for fortjeneste er som bekendt skattefri!

Foruden Flamingo kugler til kr. 138.- pr. m^3 leveres nu også Flamingo granulater til kr. 95,- pr. m^3 (svarende til ca. kr. 9,- pr. m^2 væg – indblæst). Ønsker De selv at foretage indblæsningen, udlånes blæser gratis. Ring efter referencer og alle oplysningerne om 3-årige bank- eller sparekasse isoleringslån, uden udbetaling, uden sikkerhedsstillelse, til laveste rente:

FLAMINGO FOAM AKTS.
Gustav Adolfs Gade 3, Ø . Tria *940, Øbro 7646

JYDSK FLAMINGO
Borgergade 2, Randers, tlf. Randers 4719

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.